

**CHARTER VAN DE
CHARISMATISCHE IDENTITEIT**

van de Salesiaanse Familie van Don Bosco

Vertaling: Rik Alen
Correctie: Adriaan De Cooman
Opmaak: Mark Den Haerynck

AFKORTINGEN

- AA *Apostolicam actuositatem*: decreet van het Tweede Vaticaans Concilie (Vaticanum II) over het lekenapostolaat.
- AG *Ad Gentes*: decreet van Vaticanum II over de missieactiviteit.
- CD *Christus Dominus*: decreet van Vaticanum II over het bisschopsambt.
- ACG *Atti del Consiglio Generale sdb*: Akten van de Algemene Raad sdb.
- ACGS *Atti del Capitolo Generale Speciale SDB (1971-1972)*: Akten van het Bijzonder Algemeen Kapittel sdb (1971-1972).
- Const *Constitutions*: Constituties (+ kenteken van de Groep van de Salesiaanse Familie).
- Cost *Costituzioni*: Constituties (+ kenteken van de Groep van de Salesiaanse Familie).
- DCE *Deus caritas est*: encycliek van Benedictus XVI (2006).
- DS Damas Salesianas.
- FMA *Figlie di Maria Ausiliatrice*: Dochters van Maria Hulp van de Christenen.
- FS *Famiglia Salesiana*: Salesiaanse Familie.
- GS *Gaudium et spes*: Pastorale constitutie van Vaticanum II over de Kerk in de hedendaagse wereld.
- LG *Lumen Gentium*: Dogmatische constitutie van Vaticanum II over de Kerk.
- MB *Memorie Biografiche di Don Giovanni Bosco*: 19 delen in het Nederlands vertaald, afgekort in de Nederlandse teksten tot MBN.
- MD *Mulieris dignitatem*: apostolische brief van Johannes Paulus II over de waardigheid en de roeping van de vrouw.
- NAe *Nostra aetate*: verklaring van Vaticanum II over de betrekkingen van de Kerk met niet-christelijke religies.

- PC* *Perfectae caritatis*: decreet van Vaticanum II over het godgewijde leven.
- PO* *Presbyterorum ordinis*: decreet van Vaticanum II over het priesterambt.
- PVA* *Progetto di vita apostolica dei Salesiani Cooperatori* (2007): Project van apostolisch leven van de Salesiaanse Medewerkers (2007).
- SCG* Suore della carità di Gesù.
- SDB* Salesiani di Don Bosco: Salesianen van Don Bosco.
- SPVA* *Statuto del Progetto di vita apostolica dei Salesiani Cooperatori* (2007): Statuut van het project van apostolisch leven van de Salesiaanse Medewerkers.
- SRS* *Sollicitudo rei socialis*: Encycliek van Johannes Paulus II over de sociale kwestie (1987).
- VC* *Vita consecrata*: Apostolische exhortatie van Johannes Paulus II over het godgewijde leven (1996).

VOORWOORD

*Aan de algemeen verantwoordelijken
van de groepen van de Salesiaanse Familie*

Beste broeders en zusters,

We zijn de drie jaar voorbereiding tot de viering van *het dubbel eeuwfeest van de geboorte van Don Bosco* begonnen. En op verschillende wijzen zijn alle groepen van de Salesiaanse Familie erbij betrokken, evenals de hele salesiaanse beweging. Deze periode van voorbereiding en viering, die loopt van 16 augustus 2011 tot 16 augustus 2015, is een 'tijd van genade en vernieuwing'. Ze wordt ons geschonken door de heilige Geest om het charisma van Don Bosco beter te kennen en het op te nemen in ons persoonlijk leven en in dat van onze groepen. Ook het *Identiteitscharter* van onze Familie, die ik jullie hiermee aanbied, zal ons stimuleren en oriënteren op deze weg.

Op 31 januari 1995, feest van de heilige Jan Bosco, heeft don Egidio Viganò, zevende opvolger van Don Bosco, ons de *Carta di Comunione (Charter van Gemeenschap)* van de Salesiaanse Familie van Don Bosco gegeven. In de presentatie schrijft hij dat dit charter 'die fundamentele elementen schetst die deel uitmaken van de eenheid in de geest van Don Bosco. Ze is ontstaan uit de aanvankelijke geest van de Familie omdat het gevoel van toebehoren tot haar zich meer voedt door de vitaliteit van de gemeenschappelijk geest dan door externe regels.' De bijdrage tot reflectie over de salesiaanse geest, geboden door dit eerste charter, helpt ons om te begrijpen dat we één *spirituele familie* zijn en dat het daarom de geest is die onze wederzijdse relaties fundeert.

Op 25 november 2000, gedenkdag van het afsterven van de eerbiedwaardige Mamma Margherita, gaf don Juan Edmundo Vecchi, achtste opvolger van Don Bosco, ons de *Carta della Missione [Charter van de zending]* van de Salesiaanse Familie. Don Vecchi schreef in de presentatie ervan het volgende: dit charter biedt ons 'inderdaad de oriëntatie en de gevoeligheid van de groepen van de Salesiaanse

Familie voor de apostolische zending. We kunnen het definiëren als een inspirerende tekst. Het zet aan tot een opgave van iedereen van de groepen van de Salesiaanse Familie, die gekenmerkt is als een salesiaanse opgave'. Met dit tweede charter wordt het zichtbaar dat onze Familie *apostolisch* is en dat ze werkt met pastorale intenties en zinrichting.

Op 31 januari 2012, feest van de heilige Jan Bosco, in het eerste voorbereidingsjaar op het tweede eeuwfeest van zijn geboorte, bezorg ik jullie als negende opvolger van Don Bosco de *Carta dell'Identità carismatica della Famiglia Salesiana di Don Bosco* [Charter van de charismatische identiteit van de Salesiaanse Familie van Don Bosco]. Dit charter is en zal voor ons allen een referentie zijn op de gemeenschappelijke weg van onze Familie en op de specifieke weg van elke groep. Een eerste versie werd gepubliceerd op 24 mei 2011, feest van Maria Hulp. Maria zelf, die ons inspireert en steunt, legt deze 'hulp' voor onze charismatische groei in onze handen. 'Maria vernieuwt de Salesiaanse Familie van Don Bosco', schreef don Viganò in zijn eerste brief als algemeen overste. Ze zet ook vandaag haar werk voort door onze geest te verlichten en ons hart mee te nemen voor de nieuwe ontwikkelingen van ons gemeenschappelijk charisma.

Het *Charter van de identiteit* verzamelt de reflectie en de ervaring, gerijpt tijdens deze jaren, vertrekkend van de twee voorgaande charters over de gemeenschap en de zending in onze Familie. Die documenten zijn in deze nieuwe tekst opgenomen volgens hun fundamentele uitdrukkingen. In dit nieuw charter worden inderdaad de karakteristieke en kenmerkende elementen van de Salesiaanse Familie beschreven, maar ook die aspecten, waarin alle groepen zich herkennen, wat op die manier de uitwisseling van ervaringen, de samenwerking en de zichtbaarheid mogelijk maakt.

Wat beschreven wordt in dit derde charter, *dat de twee vorige insluit en integreert*, is de charismatische identiteit van de Salesiaanse Familie, ofwel alles wat verwijst naar de zending, de geest, de relaties, de vorming, de pedagogische methodes en de evangelisatie. Zeker, de geschiedenis van het charisma, bekeken vanuit zijn oorspronkelijke

wortels en in zijn ontwikkeling, maakt deel uit van de identiteit. Een identiteit zonder herinnering noch wortels wordt inderdaad van haar toekomst beroofd. Daarom verzamelt het charter de ervaring van de verschillende groepen van de Familie door die identiteit van het salesiaans charisma synthetisch te schetsen, die het patrimonium is van allen.

De beschrijving van de identiteit van het salesiaans charisma van onze Familie, hier in dit charter, vloeit voort uit een lang proces van reflectie en samenvloeiing, vooral in de schoot van de mondiale Consulta van de Salesiaanse Familie. De vruchten, die we van een groter bewustzijn en een groter samen delen van de gemeenschappelijke identiteit verwachten, vormen een versterking van de eenheid, van de zin van toebehoren en van de betekenisvolheid van onze Familie. Een zwakke identiteit brengt inderdaad fragmentatie van de idealen voort, verzwakking van de banden en betekenisloosheid van de actie. Vandaar de uitnodiging die aan alle groepen gericht is om de gemeenschappelijke identiteit opnieuw te verlevendigen en de gemeenschappelijke identiteit op een hoger peil te brengen en er zo een geschenk aan de hele Kerk van te maken.

Als we in de Salesiaanse Familie geloven zullen we het enthousiasme, de innerlijke bronnen en de werkzame modaliteiten vinden om haar te doen groeien in haar identiteit. Dan zal onze Familie zo'n vitaliteit genieten, die nieuwe roepingen aantrekt.

Dat vertrouwen we toe aan de heilige Geest en aan Maria Hulp, aan Don Bosco en aan al onze heiligen en zaligen.

Met liefde en erkenning,

Pascual Chávez,
negende opvolger van Don Bosco.

Rome, 31 januari 2012.

EERSTE HOOFDSTUK

DE SALESIAANSE FAMILIE IN DE KERK

Art. 1. Charismatische en spirituele ervaring van de stichter

Met nederige en blijde dankbaarheid erkennen wij dat Don Bosco, op initiatief van God en met de moederlijke bemiddeling van Maria, in de Kerk een origineel experiment van evangelisch leven op gang bracht.

De Geest vormde zijn hart en vervulde het met een grote liefde voor God en de mensen, vooral voor de kleinen en de armen. Zo groeide hij uit tot vader en leermeester van een menigte van jongeren en tot stichter van een grote geestelijke en apostolische Familie.

De pastorale liefde, die in de Goede Herder haar bron en voorbeeld vindt, diende Don Bosco voortdurend tot inspiratie in zijn opvoedkundig en evangelisch werk, als oriëntatie voor zijn leven, zijn gebed en zijn missie-ijver. De keuze van het *Da mihi animas cetera tolle* moest de vertolking worden van zijn passie voor God en de jongeren ten koste van om het even welk offer, om zijn zending, die hij in de droom op negen jaar ontwaarde, te verwezenlijken.

Als antwoord op de noden van de jeugd en de volksklasse van zijn tijd, stichtte hij in 1841 het Oratorio, opgevat als een grote jonge familie, en richtte hij de Sociëteit van de heilige Franciscus van Sales op, die als levendig deel van de Kerk in de paus haar centrum van eenheid erkent.

De ontmoeting met *Maria Domenica Mazzarello* in 1864 overtuigde hem ervan zijn opvoedkundig werk tot de vrouwelijke jeugd uit te breiden. Daarom stichtte hij met haar in 1872 het *Instituut van de Dochters van Maria Hulp der Christenen*, die zich in dezelfde geest wijden aan de opvoeding, maar vanuit de vrouwelijke inspiratie van de heilige van Mornese.

Don Bosco onderhield ook relaties met vele katholieken, zowel mannen als vrouwen, die zich op de ene of andere manier inzetten voor het welzijn van de jongeren, voor de verdediging en de versterking van het geloof onder het gewone volk. Met hen deed hij de ervaring op van de kracht en het rendement van samen te werken. Zo kwam de *Vereniging van salesiaanse medewerkers* tot stand (nu *Salesiaanse Medewerkers*).

Zij leggen er zich op toe om, bezield vanuit dezelfde geest van Valdocco, hetzelfde apostolaat naar jongeren, het gewone volk en de missies te beleven in hun gezin, in de christelijke gemeenschap waartoe zij behoren en in de maatschappij.

Bij de stichting van deze drie eerste groepen besteedde Don Bosco tijd, energie, vormende en organisatorische inzet. Ook al herkende hij de verscheidenheid van het actieterrein, toch bleef hij altijd de overtuiging toegedaan dat de apostolische kracht van heel de Familie afhankelijk was van de eenheid van doelstellingen, geest, methode en opvoedingsstijl. Teken en garantie van dergelijke eenheid vormden de juridische band van de FMA en van de Medewerkers met de salesiaanse congregatie en in het bijzonder met haar algemeen overste.

Don Bosco stond ook aan de oorsprong van de *Godvruchtige Vereniging van de Vereerders van Maria Hulp* (nu *Vereniging van Maria Hulp*) ter bevordering van de verering van het Heilig Sacrament en de devotie tot Maria Hulp der Christenen. Rond Don Bosco begonnen zich ook de eerste *Oud-leerlingen* te verzamelen. (10.10)

Art. 2. Ontwikkeling van de Familie

Wegens zijn verhevenheid als 'groot charismatisch mens' [2] en als heilige, neemt Don Bosco op originele wijze plaats onder de Stichters van Instituten van gewijd, religieus en seculier leven, en van de apostolische lekenbewegingen in de Kerk. Met verbazing en erkentelijkheid, is inderdaad het zaadje van het begin uitgegroeid tot een welige boom.

Talrijke andere groepen hebben zich in de loop van de twintigste eeuw en in het begin van het nieuwe millennium bij de eerste vier groepen aangesloten. Enkelen van zijn geestelijke zonen hebben bij de stichter inspiratie en oriëntatie gevonden om in verschillende werelddelen en verscheiden sociale contexten nieuwe groepen in het leven te roepen. Die kwamen soms tot stand in samenwerking met de Dochters van Maria Hulp der Christenen en met de hulp van Salesiaanse Medewerkers en van Vrienden van het Salesiaans Werk.

Vele van die groepen zijn al officieel erkend als behorende tot de Salesiaanse Familie, zij het op diverse titel. Ook al hebben zij specifieke

roepingen, zij herkennen in Don Bosco de gemeenschappelijke 'Patriarch' en voelen zich bezield door zijn geest. Ook al wijken zij af volgens eigen karakteristieken, zij hervinden elkaar in de gemeenschappelijke zending van dienst aan de jeugd, aan de armen, aan hen die lijden en aan nog niet-geëvangeliëerde volken.

Andere groepen zijn op weg naar een mogelijke toetreding tot deze unieke grote Familie, betekenisvol signaal van de eeuwige vitaliteit van de Kerk.

Vanuit het aggiornamento van het Tweede Vaticaans Concilie is steeds meer het bewustzijn gegroeid te behoren tot een spirituele en apostolische Familie. De animerende rol van de salesianen is beter omschreven door te herhalen dat men rekening moet houden met de verwijzing naar de algemeen overste. De uitwisseling onder de groepen groeit en bereikt steeds meer een broederlijke gemeenschap en een immer meer overtuigd delen van vormingsinitiatieven en missionaire actie.

Art. 3. Institutionele vorm

De term *familie* geeft uitdrukking aan de band die er bestaat tussen de verschillende groepen, zij het ook met verschillende intensiteit. Het gaat hier niet eenvoudig om affiniteit of algemene sympathie, maar het betreft de institutionele uitdrukking van de innerlijke, charismatische en spirituele gemeenschap. Die helpt het verschillend niveau van toebehoren tot de Salesiaanse Familie nader te bepalen.

Dergelijk toebehoren put aan een zelfde gemeenschappelijke geest, fundament van de zending, geïnspireerd door het charisma van Don Bosco, in respect voor de eigen en oorspronkelijke karakteristieken van elke groep. Dit vereist een wijs onderscheidingsvermogen, dat kan leiden tot de officiële erkenning.

Daarom zijn er verschillende titels van toebehoren. De eerste is juist die van de salesianen, van de Dochters van Maria Hulp der Christenen, van de Medewerkers en Medewerksters en van de leden van de Beweging van Maria Hulp der Christenen. Het zijn de eerste vier groepen, gesticht door Don Bosco en directe erfgenamen van zijn werk. Naar hen moeten al de andere groepen rapporteren en zich confronteren inzake de

geest, het terrein van de zending, de methodologie van de pedagogische en apostolische actie.

Een tweede titel van toebehoren is die van de talrijke groepen van gewijd leven, hetzij religieus of seculier, alsook van enkele katholieke bewegingen, ontstaan vanuit de creatieve kracht van enkele zonen van Don Bosco. Zij verrijken met hun eigen charismatische en spirituele uitdrukkingen het gemeenschappelijk patrimonium van de Familie.

Een derde niveau van toebehoren is samengesteld vanuit bijzondere titels van toebehoren, te herleiden tot de groep van personen die deel uitmaken van de grote *salesiaanse beweging*. Zij vinden in de Salesiaanse Familie hun animatiekern. Die bestaat uit de Vrienden van Don Bosco, de Salesiaanse Jeugdbeweging en meer in het algemeen uit het Salesiaans Sociaal Vrijwilligerswerk en uit de ruime aanwezigheid van opvoeders en opvoedsters, catechisten, volwassen beroepsmensen, sympathiserende politici, medewerk(st)ers, ook behorend tot verschillende godsdiensten en culturen, die werkzaam zijn in de vijf continenten.

De juridische titel van toebehoren wordt verleend door de brief van officiële erkenning die de algemeen overste als antwoord bezorgt op de aanvraag van de afzonderlijke groepen.

Art. 4. Eenheid en verscheidenheid

De Salesiaanse Familie van Don Bosco is een charismatische en spirituele gemeenschap, die bestaat uit verschillende groepen, opgericht en officieel erkend, met elkaar verbonden door banden van spirituele verwantschap en apostolische affiniteit.

Dergelijke gemeenschap erkent de *diversiteit*. Die omvat: het verschil in geslacht, mannelijk en vrouwelijk; de onderscheiden specifieke roepingen; de verschillende uitgeoefende ambten ten dienste van het godsvolk; de onderscheiden levensvormen als religieuzen, leken met geloften, gehuwde of ongehuwde christenen; het salesiaans levensproject eigen aan elke groep en vastgelegd in de respectieve statuten; de verschillende sociale, culturele, religieuze en kerkelijke context waarin de verschillende groepen leven en werken.

De *eenheid* wordt gevoed vanuit de gemeenschappelijke wijding in het doopsel, die allen insluit in het mysterie van de Drievuldigheid en in de gemeenschap van de Kerk; vanuit de deelname aan de salesiaanse zending ten dienste van de jongeren en de armen en vanuit de promotie van een nieuwe christelijk humanisme; vanuit een vernieuwde burgerzin en geglobaliseerde solidariteit; vanuit het delen van de geest van Don Bosco; vanuit de uitwisseling van geestelijke gaven binnen de Familie; vanuit hun gemeenschappelijk verwijzen naar Maria Hulp der Christenen en Don Bosco, hun heilige Stichter of Patriarch; vanuit de speciale band met de Algemeen Overste, opvolger van Don Bosco.

Art. 5. Het mysterie van de Drievuldigheid, bron van gemeenschap

De apostolische Familie van Don Bosco is allereerst een charismatische Familie, dat wil zeggen een gave van de Geest aan de Kerk met het oog op een zending (cf. 1 Kor 12, 1.4-6). Haar waarlijk echte en diepste wortels vinden we inderdaad in het mysterie van de Drievuldigheid, of in die oneindige liefde die Vader, Zoon en H. Geest verenigt, bron, model en einddoel van iedere menselijke familie.

Als dat haar oorsprong is, herkennen de leden van de Salesiaanse Familie in hun leven het primaatschap van God-als *communio*. Dit is het hart van de salesiaanse *mystiek*.^[3]

Deze gemeenschap met de drie-ene God is passend neergeschreven in de teksten van de constituties van elke groep.

De verwijzing naar *God de Vader* inspireert en motiveert de leden en de groepen van de Salesiaanse Familie om elkaar hartelijk als broeders en zusters te onthalen, want door Hem zijn wij bemind en door Hem geroepen om samen te werken op het immense veld van de salesiaanse zending. Het is immers een uitnodiging om angsten, reserves en wantrouwen te overstijgen en om te valoriseren wat iedereen kan geven en er ook in slaagt.

De verwijzing naar *Jezus*, Apostel van de Vader, speciaal gezonden naar de kleinen, de armen en de zieken, motiveert iedere groep om een of ander van zijn hoofdlijnen in het licht te stellen: Jezus als kleuter of

jongeling; het verborgen leven van Jezus te Nazareth; de gehoorzame, arme en kuise Jezus; zijn figuur als barmhartige Samaritaan; Jezus als de Goede Herder die de kinderen zegent en rond zich leerlingen verzamelt; de Christus die op het kruis zijn barmhartige, offerende en schenkende liefde openbaart; de verrezen Heer, eersteling en hoop van wie ontslapen zijn (cf. 1 Kor 15, 20). De Salesiaanse Familie probeert op die manier al de houdingen en gedragingen van de Heer Jezus te herbeleven, via de verscheidenheid van haar diensten, tot welzijn van de afzonderlijke doelgroepen van elke groep.

De verwijzing naar de *Heilige Geest* doelt op de vruchtbaarheid van onze Familie. Het is de Geest die via de roeping van Don Bosco als Stichter hem een geestelijk nalatenschap gegeven heeft. Zo zijn de afzonderlijke groepen ontstaan op initiatief van verschillende stichters, alle echter verbonden met Don Bosco als hun patriarch.[4]

Daarom spoort de Geest allen aan om de verscheidenheid van de charisma's en de vele krachten, aanwezig in de christelijke gemeenschappen, te valoriseren en zijn aanwezigheid in het geweten van de personen ook buiten de grenzen van de Kerk [5] aan te spreken, en zo contacten te leggen van dialoog en samenwerking met alle personen van goede wil.

Art. 6. In de gemeenschap van de Kerk

De Geest van God deelt aan de gelovigen verschillende charisma's uit 'voor het gemeenschappelijk welzijn' (1 Kor 12, 7), door een harmonieuze inschakeling in het leven van de Kerk, met het oog op haar zending tot heil van de mensheid. [6]

Hij staat aan de oorsprong van een wondere variëteit van groepen van toegewijden. Terwijl zij met vrucht bijdragen tot de zending van de Kerk, verrijken zij haar met verscheidene gaven; zo leggen zij getuigenis af van de veelvoudige wijsheid van God en maken zij de karakteristieke kenmerken van de Kerk, heilig, katholiek en apostolisch, zelf openbaar. [7]

De Salesiaanse Familie is een geheel van christenen, van toegewijden die met de oorspronkelijkheid van hun eigen charisma en de eigen geest, zich ten dienste stellen van de zending van de Kerk, vooral in de

ruime wereld van de jeugd, van de volksklasse, van de armen en van de volkeren, waar het evangelie nog niet is verkondigd (*apostoliciteit*).

Door te leven in het hart van de Kerk en de salesiaanse zending te verwezenlijken, maakt zij de verschillende gaven duidelijk, integreert zij de bijzondere roepingen in de vitale ruimte van een enige geestelijke en apostolische Familie, en brengt zij gemeenschap tot uiting onder de verschillende ambten, die allen gericht staan op de dienst van het volk van God (*katholiciteit*).

Door aanwezig te zijn in de lokale Kerken, bevordert zij de gemeenschap tussen hen en de opvolger van Petrus en beleeft ze op nieuwe wijze de trouw aan de paus, die ons door Don Bosco overgeleverd is (*eenheid*). Zij neemt deel aan haar apostolische arbeid door haar originele bijdrage inzake jeugdpastoraal en pastoraal naar het gewone volk aan te bieden. Zij bevordert de verstandhouding en de samenwerking met andere verenigingen en instituten voor de integrale opvoeding van de persoon. Zij draagt er zorg voor de jongeren te oriënteren in hun roeping door hen tot geloof op te voeden en hen in te leiden in apostolische inzet in de Kerk en voor de wereld. Ter verwezenlijking van hun opvoedkundige zending valoriseren de verschillende groepen ook de bijdrage van de oud-leerlingen, ook als ze tot een andere godsdienst behoren of een andere wereldbeschouwing hebben (*katholiciteit*).

De Familie van Don Bosco verrijkt heel het lichaam van de Kerk met een model van een heel bijzonder christelijk leven [8] (*heiligheid*) door de ontwikkeling van een karakteristieke spiritualiteit van charismatische oorsprong. De talrijke groep van geestelijke zonen en dochters van Don Bosco, al heilig verklaard of op weg van de zaligverklaring en heiligverklaring zijn er het bewijs van.

Art. 7. Voor een nieuw christelijk humanisme

De apostolische Familie van Don Bosco heet 'salesiaans' omdat zij verbonden is met St.-Franciscus van Sales. Don Bosco koos hem als inspirator en patroon in zoverre hij met zijn werk en zijn geschriften dat christelijk humanisme en die methodologie van de liefde naar voren bracht, die goed overeenkwamen met zijn eigen diepste betrachtingen.

Het is een humanisme dat de zwakheid van de mens niet ontkent, maar zich baseert op het onwankelbare vertrouwen van de intrinsieke goedheid van de persoon, omdat hij door God bemind wordt en door Hem geroepen is tot de christelijke volmaaktheid in iedere levensstaat.

Dergelijk humanisme is een wezenlijk aspect van de charismatische en spirituele ervaring van de groepen, die door Don Bosco gesticht zijn. En de andere groepen, die vandaag deel uitmaken van de enige Familie, hebben zich die eigen gemaakt als een kostbaar erfgoed.

Heel de Salesiaanse Familie is dus in deze grote stroom opgenomen en levert de Kerk zo een oorspronkelijke bijdrage in het kader van opvoeding en apostolisch werk.

'Salesiaans' humanisme betekende voor Don Bosco het valoriseren van het positieve, dat aanwezig is in mensen, in de geschapen werkelijkheid en in de gebeurtenissen van de geschiedenis. Dat stelde hem in staat de authentieke wereldse waarden naar boven te halen, vooral diegene die op de jongeren indruk maakten. Zo kon hij zich inschakelen in de vooruitgang van de cultuur en de menselijke ontwikkeling van zijn tijd, door het goede te bevorderen, niet te klagen over al wat misgaat. Zo zocht hij wijselijk de medewerking van velen, overtuigd als hij ervan was dat iedereen talenten heeft die moeten ontdekt, erkend en gevaloriseerd worden. Hij geloofde in de kracht van de opvoeding die de groei van jongeren ondersteunt, hen aanmoedigt om eerlijke burgers en goede christenen te worden en zich altijd toe te vertrouwen aan de goddelijke voorzienigheid, die erkend en bemind wordt als Vader.

Met de stichting van de opgerichte groepen van zijn Familie en andere apostolische initiatieven zoals de missionaire expansie, wilde Don Bosco een echte bijdrage leveren aan de verwezenlijking van een project van een 'christelijke maatschappij' die in de context van de secularisatie, eigen aan de negentiende eeuw, aan herstel toe was of die nog moest gesticht worden in gebieden waar het evangelie nog niet verkondigd was.

In creatieve trouw aan Don Bosco trachten de groepen van de Salesiaanse Familie hun eigen bijdrage te leveren aan de maatschappij vanuit de richtlijnen van het Tweede Vaticaans Concilie voor

vernieuwing en vanuit het daarop volgend pauselijk ‘magisterium’ (Kerkelijk leerambt) rond de verhouding van de Kerk met de andere godsdiensten en de huidige maatschappij, gefocust op de interreligieuze dialoog, [9] op de verdediging van de waardigheid van de menselijke persoon en van de familie, op de promotie van rechtvaardigheid en vrede, [10] op de interculturele dialoog, vooral in multiculturele contexten, en op de zorg voor de schepping.

Art. 8. De kostbare bijdrage van de vrouw

De salesiaanse ervaring, beleefd door de eerste en de later ontstane groepen, kwam tot stand en werd verrijkt door de betekenisvolle en efficiënte bijdrage van talrijke vrouwen.

Het is geweten dat Don Bosco een belangrijke bijdrage heeft gekregen van Mamma Margherita bij de uitwerking van het preventief systeem en in de verwezenlijking van het familieklimaat, dat men in Valdocco ondervond.

Ook mogen we Maria Domenica Mazzarello niet vergeten. Ze heeft de ervaring van Don Bosco omgevormd tot een vrouwelijke versie. Ze gaf die ervaring een concreet en origineel gelaat, zowel in het geestelijke leven als in het opvoedkundige en apostolische leven, het eigen patrimonium van de Dochters van Maria Hulp der Christenen.

De eerste lekenhelpsters van Don Bosco, onder leiding van don Filippo Rinaldi, zorgden in de Salesiaanse Familie voor de aanvang van de vrouwelijke toewijding in de wereld. Met elkaar verenigd door de geestelijke banden van de geloften van zuiverheid, armoede en gehoorzaamheid, hebben zij de gemeenschappelijke salesiaanse zending opgenomen in de context van de familie en de dagelijkse werkplaats.

Aan de oorsprong van bijna alle nieuwe groepen van de Salesiaanse Familie, die in de twintigste eeuw ontstaan zijn, vinden we een kleine groep van christelijke vrouwen, over het algemeen van nederige afkomst en reeds op verscheiden wijze apostolisch actief, die naar een ideaal van toegewijd leven verlangen en, onder leiding van een bisschop of een salesiaan-priester, nieuwe stichtingen hebben doen ontstaan en tot ontwikkeling hebben gebracht.

Een juiste waardering van de vrouw in de verschillende continenten heeft de groepen van de Salesiaanse Familie, en vooral de religieuze congregaties, de vrouwelijke seculiere instituten en de salesiaanse lekenbewegingen, in de laatste decennia van de twintigste eeuw er toe gebracht na te denken over de vrouwelijke aard in onze wereld. En dat volgens de richtlijnen, die onder zoveel aspecten vernieuwend waren, van het leerambt van Johannes Paulus II. [11]

Art. 9. Naar nieuwe vormen van solidariteit

Het actuele fenomeen van de globalisatie heeft de onderlinge afhankelijkheid onder personen en volkeren op het gebied van economie, cultuur, politiek en godsdienst groter gemaakt. Zonder twijfel biedt dit mogelijkheden. Maar er is ook een reëel gevaar dat dit omgezet wordt in vormen van dominantie, met nieuwe armoede en groeiende marginalisering. Er is een andere manier om de globalisering te interpreteren, namelijk de solidariteit die vanuit deze evangelische waarden geïnspireerd en gestuurd wordt.

Het gaat niet om een gevoel van vaag medelijden met of oppervlakkige vertedering voor het lot van zoveel mensen, ver en nabij. Integendeel, het is het vaste en volgehouden besluit om op te komen voor het algemeen welzijn: het goede voor ieder en allen, omdat wij allen werkelijk verantwoordelijk zijn voor allen. [12]

De groepen van de Salesiaanse Familie stellen alles in het werk om dergelijke solidariteit waar te maken via verschillende types van initiatieven van pedagogische en apostolische aard.

- De *opvoeding* is de hoogste vorm van solidariteit indien ze verstaan en verwezenlijkt wordt volgens de criteria van de salesiaanse opvoeding. Vandaag zouden we ze mogen noemen *ethiek van de nabijheid*, d.w.z. gepersonaliseerde tussenkomsten, relaties in vriendschap en vertrouwen, beluisteren van de diepste verwachtingen van de jongeren en armen, het vinden van mogelijke en efficiënte oplossingen, trouwe begeleiding.
- *Het burgerlijk, sociaal en missionair vrijwilligerswerk*, - vandaag zeer verspreid onder jongeren en volwassenen, - kan voor sommigen een authentieke roeping worden, in zoverre ze beschikbaarheid van

energie en tijd vereist. Zij komt in contact met de concrete problemen van de mensen, spant zich in om initiatieven van promotie te ondersteunen, nodigt uit om de medeverantwoordelijkheid te beoefenen en zichzelf te vormen tot gave van zichzelf in dienstbetoon.

- *Het sociaal en politiek engagement*, waar vooral de groepen van seculiere leden werkzaam zijn, volgens de criteria van het magisterium van de Kerk. In *Gaudium et spes* ('Vreugde en hoop') lezen we: 'De Kerk waardeert het werk van diegenen die om de mensen te dienen, zich inspannen voor de openbare zaak en het gewicht van de daaraan verbonden verantwoordelijkheid opnemen'. [13] In *Christifideles laici* (*Christelijk gelovige leken*): 'Gelovige leken kunnen inderdaad geen afstand doen van deelname aan de 'politiek', d.w.z. aan de menigvuldige en verscheidene economische, sociale, wetgevende, administratieve en culturele activiteiten, bedoeld om op organische en institutionele wijze het algemeen welzijn te bevorderen. [14]

Art. 10. In de uitwisseling van gaven

De groepen, allemaal erfgenamen van het charisma en de geest van Don Bosco, zorgen onderling voor een zeer diepe samenhang, zodat iedere groep de identiteit verwezenlijkt van de Salesiaanse Familie, maar niet zonder te verwijzen naar die van de anderen.

Inderdaad, binnentreden om deel uit te maken van een groep op basis van een specifieke roeping, brengt met zich dat men intreedt in heel de Familie. Het is zich aan elkaar toevertrouwd voelen in een relatie van wederkerigheid.

Op die manier kunnen de verschillende leden in de Familie het geheel van haar gaven en waarden samen aanvoelen en beleven, omdat men in de verschillende groepen die bijzondere geestelijke aspecten beklemtoond ziet, die gemeenschappelijk patrimonium zijn en die daarom in geen enkel salesiaans hart mogen ontbreken. De gemeenschap van de Familie stelt ze voor allen ter beschikking.

Dat alles komt ten goede aan de zending, omdat het op een adequatere en efficiënte manier toelaat de menselijke promotie en de christelijke

opvoeding van de jeugd, van het arme volk, van de zieken en van de nog niet-geëvangeliiseerde volken te behartigen.

De relatief korte geschiedenis van de Salesiaanse Familie is getuige van het feit dat zonder een reële gemeenschap het gevaar ontstaat van een progressieve verarming tot ontrouw aan het project van Don Bosco toe. Inzien dat zonder de anderen, de leden van een bepaalde groep niet zichzelf kunnen zijn, zou gecultiveerde bewustwording van allen moeten zijn, en coherent taalgebruik en concrete houdingen moeten inspireren.

Art. 11. Met Maria in huis

Vanaf zijn prille jeugd af, heeft Don Bosco zich tot Maria gericht als Lerares en Moeder, omdat het hem zo aangewezen werd door het personage in de droom op negen jaar.

Tijdens zijn eerste opvoedkundige ervaring, sloeg hij de weg in van de plaatselijke Kerk en vertrouwde hij zijn werk toe aan de Madonna van de Consolata. De 'arme en in gevaar verkerende jongeren' vonden bescherming en troost bij Haar.

Later vierde hij in vereniging met de universele Kerk de verklaring van het Mariadogma en stelde hun Maria Onbevlekt voor als de opvoedster van de energie van de liefde en krachtige ondersteuning van hun menselijke en christelijke groei.

Ten slotte, na de ervaring dat 'Maria alles gedaan heeft' bij de stichting en de ontwikkeling van zijn werk, ook met buitengewone tussenkomsten, wijdde hij de Congregatie in haar prille begin toe aan de Maagd onder de titel van Hulp der Christenen.

Nadat hij van Maria de ingeving had gekregen om het Instituut van de Dochters van Maria Hulp der Christenen te stichten, wilde hij dat dit 'een levend monument' zou zijn van zijn dankbaarheid jegens de Hulp der Christenen. [15] Aan haar vertrouwde hij ook de Salesiaanse Medewerkers toe, opdat zij door haar beschermd zouden worden en in haar inspiratie zouden vinden voor hun apostolische inzet. Hij stichtte ook de 'Beweging van de godsvrucht tot Maria Hulp der Christenen', verbonden met het heiligdom van Turijn, als een teken van

erkentelijkheid voor de moederlijke aanwezigheid van de Madonna in heel zijn werk.

Deze speciale verwijzing naar Maria heeft de charismatische en spirituele identiteit van de verschillende groepen van de Salesiaanse Familie, die in de twintigste eeuw ontstaan zijn, diep getekend. Sommige hebben zelfs haar naam ingelast in de benaming, waarmee ze officieel erkend zijn in de Kerk, zoals de Dochters van de H. Harten van Jezus en *Maria*, de Zusters Catechisten van *Maria Onbevlekt en Hulp der Christenen*, de Zusters dienaressen van het onbevleete hart van *Maria*, de Zusters Missionarissen van *Maria Hulp der Christenen*, de Dochters van het koningschap van *Maria Onbevlekt*, de Zusters van *Maria Hulp*.

Al vereren al de Groepen van de Salesiaanse Familie Maria Hulp der Christenen als hun belangrijkste Patrones, toch laten sommige groepen haar aanwezigheid meer uitkomen met verschillende titels, om bijzondere aspecten van hun apostolaat te onderstrepen.

Maria wordt niet alleen beschouwd als Moeder van de Kerk en Hulp der Christenen, maar ook als Moeder van heel de mensheid, zodat medewerk(st)ers van verschillende groepen van de Salesiaanse Familie, die tot andere godsdiensten behoren, voor Haar een echte verering hebben.

Men mag derhalve gerust beweren dat de Salesiaanse Familie een *Mariale familie* is.

Art. 12. Met verwijzing naar Don Bosco

Als ontwerper van een echte school van apostolische spiritualiteit is Don Bosco referentiepunt voor allen die zich in antwoord op een bijzonder impuls van de Geest geroepen voelen om vandaag zijn zending te delen in de verscheidene levensstaten en de verschillende vormen van inzet.

Dat betekent dat het toebehoren tot de Salesiaanse Familie opgebouwd wordt rond hem als een eenmakend centrum. De stichters van de groepen die ontstaan zijn in de twintigste eeuw zijn inderdaad allemaal geestelijke zonen van Don Bosco, leden van zijn Congregatie. Het was voor hen een constante bezorgdheid de grote zending te

verwezenlijken in andere contexten en met nieuwe apostolische krachten, aan wie zij de geest van hun Vader en Leermeester hebben doorgegeven. Wat de verschillende groepen en hun leden in een unieke familie bindt, is een soort van spirituele verwantschap met Don Bosco, door de aanwezigheid van de Geest, die in de Kerk de dragers van bijzondere charisma's met elkaar verenigt.

Het is een verwantschap die haar uitdrukking vindt in de pastorale liefde, eigen aan Don Bosco. De apostolische passie was de geestelijke energie die hem dreef om zielen te zoeken en alleen God te dienen. Een liefde die hart, geest en projecten vulde met de bedoeling uit te deinen en stabiliteit te geven aan zijn werk. Daarom riep hij rond zich verschillende personen samen, coördineerde en harmoniseerde de functies, de vele gaven en ook de verschillen in levensstaat en diensten.

Don Bosco vond de bron van zoveel kracht in een inwendig leven, voortdurend gericht op de relatie met God. Ook voor ons vergt de pedagogische en apostolische liefde een concrete en noodzakelijke vorm van inwendig leven.

Art. 13. De Algemeen Overste in de Salesiaanse Familie

Het toebehoren tot de apostolische Familie van Don Bosco vindt zijn oorsprong in en voedt zich vanuit de gemeenschap. Zij is antwoord op de Geest die naar eenheid doet streven door zichtbaarheid te geven aan concrete uitdrukkingen, ook van institutionele aard, om een efficiënte samenhang en een werkdadige samenwerking te garanderen.

Het toebehoren tot de Salesiaanse Familie heeft daarom een vitaal centrum nodig dat de verwijzing naar Don Bosco, de gemeenschappelijke zending en dezelfde werkzame geest actualiseert.

Dergelijk centrum, volgens de opvatting van Don Bosco, is de algemeen overste. Allen kennen hem een drievoudige éénmakende opdracht toe: opvolger van Don Bosco, gemeenschappelijke Vader, centrum van eenheid voor heel de Familie. Hem komt de institutionele taak toe de groepen, die ernaar vragen, in de Salesiaanse Familie op te nemen volgens vooraf opgestelde criteria.

Om deze zending te vervullen voelt hij zich verplicht de noodzakelijke richtlijnen te geven om de vruchtbaarheid van het charisma in iedere

groep van de Familie te verzekeren. Door voorbeeld en leerambt weeft hij het gewaad van de eenheid en verzekert hij te midden van de verscheidenheid van de specifieke roepingen de trouw aan de geest en de coördinatie van enkele initiatieven. Hij oefent deze taak uit met de vaderlijkheid die Don Bosco eigen was: een houding die begrip en goedheid vereist, aandacht voor de groei van iedereen, gids in de charismatische trouw, inzet voor de vruchtbaarheid van de salesiaanse roeping in al haar uitdrukkingen, juist zoals Don Bosco het schreef: 'Uw overste zal zorg dragen voor u en voor uw eeuwig heil'.

TWEEDE HOOFDSTUK

DE ZENDING VAN DE SALESIAANSE FAMILIE

Art. 14. Charismatische zending in de Kerk en voor de Kerk

De zending van de Kerk heeft haar oorsprong in het vrije initiatief van de Vader, gaat verder door de opdracht van Jezus Christus en duurt voort door het werk van de Heilige Geest. [16] Zij is uniek en toevertrouwd aan al de leden van het godsvolk uit kracht van het doopsel en het vormsel. Bijzondere charisma's van de Geest maken ze actueel in verschillende modaliteiten in verhouding tot de verschillende doelgroepen. [17]

De zending van Don Bosco en van zijn geestelijke Familie is ingeschakeld in de gemeenschappelijke christelijke roeping tot het apostolaat. Maar gezien het om een geestelijke gave gaat, is zij van *charismatische oorsprong*: het is de Geest van de Vader en van de verrezen Heer. Zoals Hij in het verleden Don Bosco naar de jongeren en de volkswijken zond, zo gaat Hij in de loop van de geschiedenis door met zijn geestelijke zonen en dochters te zenden om het apostolaat onder de jongeren, het volk en in de missies voort te zetten.

Dergelijke bijzondere zending is *bemiddeld*, o.a. door de tekenen van de tijd. [18] De noden, de verwachtingen, het streven en de geestelijke aanspraken van de jeugd, - vooral de arme -, van het gewone volk en van de nog niet-geëvangeliëerde volken zijn voor ons tekens, waardoor de Geest, in het veranderen van de gebeurtenissen en in de verschillende sociale en culturele context, de verschillende groepen van de Salesiaanse Familie roept en zendt om hun zending uit te oefenen.

Daar die zich in de Kerk en voor de Kerk voltrekt, is zij onderworpen aan de goedkeuring van haar gezag en haar wetgeving, waardoor de charismatische zending ingeschakeld is in de harmonische ontplooiing van het kerkelijke handelen op de verschillende niveaus

De charismatische zending vindt dan haar *praktische verwezenlijking* in *het afzonderlijke recht* van iedere groep van de Salesiaanse Familie. Binnen de Sociëteit van de H. Franciscus van Sales, het Instituut van de Dochters van Maria Hulp der Christenen en van de andere religieuze instituten, zijn het de respectieve oversten die een zending toewijzen.

In enkele gevallen gaat de zending uit van een groep, bijvoorbeeld bij de verkiezing van de leden van de algemene raad in een algemeen kapittel.

In het geval van de Vrijwilligsters van Don Bosco en van de andere seculiere instituten, zoals ook voor de salesiaanse Medewerkers en de andere salesiaanse lekenbewegingen, is er geen gezagvolle persoon die de zending geeft. De afzonderlijke persoon is nochtans gehouden trouw de richtlijnen over de zending, vervat in de eigen statuten, te volgen. Die bepalen op basis van een bijzonder recht, de concrete uitoefening van het salesiaans seculier apostolaat.

Art. 15. Apostolische Familie

De Salesiaanse Familie is een *apostolische Familie*. De groepen die er deel van uitmaken, zijn allemaal verantwoordelijke subjecten van de gemeenschappelijke zending, zij het verschillend in verhouding en vorm. [\[19\]](#) Bij de stichting van de Sociëteit van de H. Franciscus van Sales en van het Instituut van de Dochters van Maria Hulp der Christenen heeft Don Bosco ze voorgesteld als religieuze congregaties, ‘niet van contemplatieve, maar van apostolische aard’. Volgens de intentie van hun stichters, geestelijke zonen van Don Bosco, hebben al de andere religieuze congregaties, die vandaag tot de Salesiaanse Familie behoren, een duidelijke apostolische oriëntatie en maken zij deel uit van de religieuze instituten, erkend als ‘apostolisch’. Enkele groepen zijn ontstaan in de zogenoemde ‘missies’ met het specifieke doel deel te nemen aan de evangelisatie *ad gentes* (naar de volken) in de verscheidenheid van context en cultuur. Tot deze categorie behoren ook de Zusters van Liefde van Jezus, de Zusters, dienaressen van het Onbevlekt Hart van Maria, de Zusters Missionarissen van Maria Hulp der Christenen, de Zusters Catechisten van de Onbevleete Maagd Maria Hulp, de Dochters van het Koningschap van Maria Onbevleekt, de Zusters Annuntiaten van de Heer en de Zusters van Maria Hulp.

De verenigingen van Salesiaanse Medewerkers, van de Salesiaanse Dames, van de Getuigen van de Verrezene en van het Nieuwe Lied zijn kerkelijke verenigingen van het apostolische type, gesticht vanuit het specifiek objectief om op grote en gedetailleerde schaal en op een

seculiere wijze de zending van Don Bosco en van hun respectieve stichters te verwezenlijken.

De seculiere instituten van de Vrijwilligsters van Don Bosco, van de Dochters van het Koningschap van Maria Onbevlekt, van de Lekenhelpers met Don Bosco en van de Discipelen hebben alle apostolische doeleinden: hun leden verrichten een salesiaans apostolaat van het seculiere type in de context van het gezin, van de wereld van de arbeid, van de sociale verhoudingen, van de openbare sector.

Vanuit zijn specifieke roeping, is de afzonderlijke persoon als lid van een van de groepen een *gezondene*, derhalve geroepen om de gemeenschappelijke zending volgens de hem/haar toegewezen taak, de bekwaamheid en de eigen mogelijkheden te ontplooien.

Op basis van de constitutionele normen, wordt de zending bij de salesianen, de Dochters van Maria Hulp der Christenen en de andere religieuze instituten vóór alles opgenomen door de provinciale of lokale gemeenschap. Die is derhalve het eerste subject van de zending.

Art. 16. 'De zending naar de jongeren, het gewone volk en de missie'

De zending van de Salesiaanse Familie richt zich tot de jongeren en de volwassenen, beschouwd als de hoofdpersonen en doelgroepen van de opvoeding en gesitueerd in hun eigen sociale, culturele, religieuze en kerkelijke context met een speciale verwijzing naar de 'missieposten'. Om dat aan te duiden is de gebruikelijke formule geworden: *zending naar de jongeren, het gewone volk en de missies*, drie dimensies die elkaar vervolledigen.

1. *De zending naar de jeugd.* Volgens de nauwkeurige intenties van Don Bosco, hebben de groepen van de Salesiaanse Familie als geprivilegieerde doelgroepen de arme, verlaten en in gevaar verkerende jongeren of, in moderne taal, de mannelijke en vrouwelijke jeugd die het meest nood heeft aan hulp wegens economische armoede, en om affectieve, culturele of spirituele verwaarlozing. Deze keuze is een expliciete, gedeelde keuze door de andere groepen en

vastgelegd in de teksten van hun constituties. In de wereld van de jongeren, schenken alle groepen een bijzondere aandacht aan hen die tekens vertonen van een specifieke apostolische roeping, als leek, als geconsacreerde en priester.

Enkele groepen richten zich bij voorkeur naar de adolescenten en de jongeren van het mannelijk geslacht. Andere groepen verkiezen de vrouwelijke jeugd, gezien in al de stadia van hun ontwikkeling. Andere nog richten zich zonder onderscheid tot de totaliteit van de jeugd. Talrijk zijn de groepen die bij voorkeur aandacht hebben voor jongeren, die het slachtoffer zijn van erge vormen van uitsluiting, uitbuiting en geweld.

2. Zending naar het gewone volk. Don Bosco, verlicht door de genade, interesseerde zich ook voor de volwassenen. Zijn voorkeur ging naar de meest nederige en arme mensen, naar de volksklasse, het stedelijk subproletariaat, de inwijkelingen, de mensen aan de rand, in één woord naar allen die het meest nood hadden aan materiële en geestelijke hulp. De Beweging van Maria Hulp heeft in haar nieuw reglement het salesiaans apostolaat, dat in het bijzonder naar de volksklasse is gericht, opgenomen.

Bijzondere aandacht gaat naar het gezin, primaire plaats van menswording, bestemd om de jongeren voor te bereiden op de liefde en de opname van het leven, eerste school van solidariteit onder personen en volkeren. Allen spannen zich in om te zorgen voor waardigheid en hechtheid tot het steeds duidelijker een kleine 'huiskerk' wordt. [20]

Op basis van een bijzonder charisma verbreden enkele groepen hun salesiaans apostolaat tot bijzondere categorieën van personen: de Dochters van de Heilige Harten voor de melaatsen, de Zusters van de Liefde van Jezus voor de ouderen, de Salesiaanse Dames voor de zieken.

3. Het apostolaat van de 'missio ad gentes' (de missies). Don Bosco cultiveerde het missie-ideaal en nam op concrete wijze deel aan het missiewerk van de Kerk van zijn tijd. Hij wilde dat de Salesiaanse Sociëteit en het Instituut van de Dochters van Maria Hulp der

Christenen zich zouden wijden aan de ‘missies’. Dat deden de twee congregaties vanaf hun begin door een buitengewone expansie. Zo realiseerden zij hun aanwezigheid in alle continenten. De missionaire medewerking is ook vanaf haar begin een wezenlijke dimensie geweest van de Beweging van Salesiaanse Medewerkers. Ook de Zusters Missionarissen van Maria Hulp der Christenen en de Zusters Catechisten van Maria Onbevlekt leggen zich prioritair toe op het missiewerk. Dergelijke vorm van salesiaans apostolaat kadert duidelijk in de zending van de Vrijwilligsters van Don Bosco, van de Dochters van de H. Harten, van de Salesianen Oblaten van het H. Hart van Jezus, van de Zusters van de Liefde van Jezus, van de Getuigen van de Verrezene, van de Salesiaanse Dames en van de Discipelen.

Art. 17. Dienst aan het evangelie

De Zoon van God is mens geworden om ons het gelaat van een Vader te openbaren. Een Vader, die ‘het leven liefheeft’ en zich ten dienste stelt van het lichamelijk en geestelijk ‘wel-zijn’ van de mensen, met voorkeur voor wie het meest nood hebben aan hulp en hoop: ‘De Mensenzoon is niet gekomen om zich te laten dienen, maar om te dienen en zijn leven te geven als losprijs voor velen’ (Mc 10, 45).

In navolging van het voorbeeld en het onderricht van Jezus van Nazareth stelt de Kerk, en in haar de Salesiaanse Familie, zich ten dienste (diaconia) van de mensheid om het evangelie te verkondigen en allen te roepen tot de volheid van het leven.

Het is een dienst die, volgens de aanwijzingen van het postconciliaire ‘magisterium’ [21] het volgende omvat: *de vernieuwing van de mensheid* door middel van sociale werken en vormen van pedagogische tussenkomsten; het persoonlijke en gemeenschappelijke *christelijk getuigenis*; *de expliciete verkondiging* van het evangelie in religieus onderricht en catechese; het *missiewerk via de interreligieuze dialoog* (vooral het delen in leven en gebed); de samenwerking met hen die tot andere godsdiensten behoren om de strijd aan te binden tegen onrechtvaardige toestanden en hun begeleiding, wanneer zij besluiten de Kerk binnen te treden; de *animatie van het gebed*, vooral het liturgisch gebed van de christelijke gemeenschap; de vele *initiatieven*

van menselijke en christelijke *solidariteit*; de vele vormen van *missionaire samenwerking*; de *evangeliserende aanwezigheid* in zones, die getekend zijn door religieuze onverschilligheid of atheïsme.

‘Goede christenen en eerlijke burgers’ vormen, is de intentie die Don Bosco vaak herhaald heeft als omschrijving van *al wat de jongeren nodig hebben* om ten volle hun menselijk en christelijk bestaan te kunnen beleven: kleding, eten, onderdak, werk, onderricht en vrije tijd; vreugde, vriendschap, werkzaam geloof, Gods genade, op weg naar heiligheid; deelname, dynamiek, sociale en kerkelijke inschakeling. De opvoedkundige ervaring suggereerde hem een project en een bijzondere *stijl van tussenkomst*, door hem zelf samengevat in het *Preventief Systeem*, dat helemaal gebaseerd is op rede, godsdienst en hartelijkheid. [22]

Door de intuïties en de ervaring van Don Bosco te hernemen en ze in het licht van de vernieuwde conciliaire ecclesiologie en van de pauselijke leer over de evangelisatie te herlezen, formuleren de verschillende groepen van de Salesiaanse Familie hun werk als opvoeders en verkondigers van het evangelie met verschillende formuleringen: ‘opvoedkundige pastorale dienst’, uitgeoefend volgens het preventief systeem; ‘opvoeden door te evangeliseren, evangeliseren door op te voeden’; ‘integrale opvoeding in de stijl van het preventief systeem’; opvoeden en evangeliseren volgens de ‘pedagogie van de goedheid’; en andere analoge formuleringen.

Fundamenteel zijn er drie vlakken waarop de Salesiaanse Familie haar veelvormige evangelische dienst verwezenlijkt: de menselijke promotie, de opvoeding en de evangelisatie.

Voor al de groepen is de evangelisatie, verstaan als verkondiging en getuigenis van het evangelie, het prioritaire doel van de eigen zending.

Art. 18. In nieuwe religieuze en culturele contexten

Op weg naar vernieuwing en gemeenschap onder al de krachten die deel van haar uitmaken, is de Salesiaanse Familie tot enkele fundamentele keuzes gekomen op het vlak van missionaire inzet in nieuwe culturele contexten, die getekend zijn o.a. door een steeds snellere verandering van mentaliteit en gewoonten en door de

groeïende mobiliteit van mensen met aanwezigheid op hetzelfde territorium van personen die tot andere godsdiensten en culturen behoren.

1. *Het salesiaans humanisme bevorderen.* Dit plaatst de persoon in het centrum. Zijn waardigheid moet op alle gebied beschermd en bevorderd worden. Op pedagogisch vlak betekent dit alle jeugdige krachten wekken en mobiliseren: de bekwaamheden van het verstand; het kleurrijk affectief patrimonium; de krachten van de wil, georiënteerd door de vrijheid en versterkt door de genade.

Het waardeert bovendien al de waarden die authentiek menselijk zijn. Bijv. die van het werk en van de cultuur, van de vriendschappelijke verhoudingen en van inzet in de openbare sector, van artistieke smaak, van professionele deskundigheid en wetenschappelijke verworvenheden, van morele eerlijkheid, zowel op privé als openbaar domein en van de dagelijkse kleine werkelijkheden, die smaak geven aan het leven. Dergelijke waarden moeten verdedigd en bevorderd worden.

Het salesiaans humanisme spant zich ook in om zin te geven aan het leven van iedere dag en te bouwen aan motieven van hoop en toekomstperspectief voor persoon en gemeenschap.

Ten slotte probeert het eenieder te helpen zijn juiste plaats te vinden in Kerk en maatschappij, vanuit de erkenning dat iedere jongere het recht heeft om geholpen te worden in het ontdekken van zijn eigen roeping.

2. *Zich inschakelen in de concrete situaties.* Voor al de groepen van de Salesiaanse Familie, werkzaam in verschillende continenten, is het geen gemakkelijke uitdaging om zich in te zetten voor de persoon, gezien de verscheidenheid en complexiteit van de plaatselijke context in verband met het sociaal, cultureel en religieus profiel. Om mogelijke en efficiënte tussenkomsten te ontdekken als antwoord op noden die naar boven komen, is er bekwaamheid nodig om met inzicht en competentie de situatie ter plaatse te onderkennen, door zich altijd te inspireren aan de richtlijnen van de paus en van het plaatselijk episcopaat.

3. *De zorg om betekenisvol te zijn.* Dergelijke inschakeling wordt betekenisvol hetzij door het getuigenis, hetzij door werkzame voorstellen, die er komen door direct en langdurig naar de mensen te luisteren, hetzij door de krachten van wederzijdse opvoeding, die op gang komen als men aan een gemeenschappelijke toekomst bouwt.

Derhalve worden de problemen samen aangepakt en oplossingen gezocht: de problemen die zich kunnen stellen met personen en instellingen; de verdediging en de promotie van de ethische waarden, tegelijk met het respect voor de verschillende standpunten en de eigen gewetensovertuiging; de nieuwe oplossingen moeten gezocht worden in de ervaring van het verleden met het oog op de toekomst; de verdediging van de rechten van hen die zwakker zijn en blootgesteld; de efficiënte aanwezigheid in de politiek, vooral daar waar de politiek zich met opvoeding bezig houdt; de promotie van een publieke opinie die gevoed wordt vanuit menselijke, evangelische en salesiaanse waarden.

Het ligt voor de hand dat het criterium van betekenisvolheid van de salesiaanse aanwezigheid verschillende toepassingen kent, al naargelang van de geografische en culturele context: wat op de ene plaats mogelijk is en opportuun, kan elders soms niet; dat wat sommigen kunnen doen in bepaalde situaties kan onmogelijk zijn bij anderen. De trouw aan de unieke zending legt aan verschillende personen niet dezelfde weg op.

4. *De uitdaging van de sociale communicatie aangaan.* Don Bosco zag intuïtief het effect van de sociale communicatie. De opdracht om die te valoriseren liet hij als instrument van persoonlijke en communautaire groei en tegelijk als verdediging en promotie van het geloof onder de volksklasse, als erfenis over aan zijn spirituele familie.

Thans maken de communicatiemiddelen openbaar wat ooit als privé beschouwd werd. Zij werken snel en overtuigend in op een enorm grote massa en bekoren vooral de jongeren. Zij bewerken veranderingen in de relaties en in de manier van denken en verspreiden levensopvattingen die niet altijd stroken met een humanisme, geïnspireerd aan christelijke waarden.

Anderzijds bieden dergelijke instrumenten onuitgegeven mogelijkheden naar opvoeding en evangelisatie. De mogelijkheden immers van netverbinding en van communicatie op afstand laten toe verschillende vormen van tussenkomst en synergie te realiseren en te activeren die in het verleden ondenkbaar waren. De apostolische familie van Don Bosco heeft de intentie deze nog ongebruikte mogelijkheden in de salesiaanse zending te laten renderen en de gunstige gelegenheden te gebruiken die de gemeenschap aanbiedt door verworven bekwaamheid te verbinden met innoverende creativiteit.

Art. 19. Gemeenschap en samenwerking in de zending

De band die de leden van onze familie verenigt is de 'missionaire gemeenschap'. [23] De verschillende groepen zijn daarom geroepen de gave van gemeenschap te beleven. Die komt van God. Hij ontplooit de gemeenschappelijke en toch gedifferentieerde evangelische dienst al naargelang van de doelgroepen, de afzonderlijke doelstellingen en de verschillende stijl.

Don Bosco spreidde in heel zijn opvoedkundig werk, als herder en stichter, een grote bekwaamheid ten toon om de mogelijkheden en de talenten van ieder intuïtief aan te voelen, om ook de jongsten onder zijn medewerkers mede verantwoordelijk te maken, om zeer verschillende competenties in het apostolisch werk te harmoniseren, om voor ieder een werk te vinden in overeenstemming met zijn aard, zijn aanleg en vorming. Hij was zich altijd bewust van de noodzaak van een *samenwerkende caritas* in het pedagogisch-pastorale dienstwerk vanuit de overtuiging dat de Heilige Geest de charisma's opwekt ten voordele van heel de Kerk.

De gemeenschap onder de groepen *in* en *voor* de zending wordt alsmaar meer onvermijdelijk in betrekking tot het pedagogisch en missionair werk. Men merkt inderdaad de noodzaak om tussenkomsten met elkaar in overeenstemming te brengen, verschillende modellen van christelijk leven voor te stellen en in te staan voor complementaire ambten.

Samenwerken maakt de kracht van het getuigenis intenser, de verkondiging van het evangelie overtuigender, de apostolische liefde levendiger. Het biedt de gelegenheid om de karakteristieke kenmerken van elke groep beter te leren kennen. Ondertussen wordt de identiteit van de familie zichtbaar en sterk op het vlak van de gemeenschap en in de zending.

Daarom is het nodig, in respect voor de autonomie van elke groep, mogelijke vormen van samenwerking te bewaren of uit te vinden.

Art. 20. Autonomie en originaliteit van iedere groep

De gemeenschap *in* en *door* de zending is geen vooroordeel ten opzichte van de autonomie en de originaliteit van iedere groep van de familie. Integendeel, zij verheldert en versterkt ze.

De verschillende groepen genieten inderdaad van een eigen *autonomie*. Niet alleen op het vlak van spiritualiteit, vorming, economie en bestuur, maar ook op het vlak van het apostolaat realiseren zij de zending in eigen structuren en volgens eigen modaliteit.

Het gaat er inderdaad niet om voor allen een eenvormig werkmodel op te leggen: dat zou een nivellering betekenen van de verschillen en verwarring en onzekerheid zaaien in het apostolisch werk. Het gaat eerder om het eigen optreden in overeenstemming te brengen met het geheel van een door allen gedeeld project.

De originaliteit van iedere groep in de gemeenschap wordt dus erkend en gepromoot. Het is een recht van de jongeren om gebruik te mogen maken van de bijzondere dienst van iedere groep. Het is een rijkdom voor de familie en heel de Kerk, een vermenigvuldiging van krachten voor het welzijn van de jeugd. Deze gemeenschap in de autonomie is een uitnodiging om medeverantwoordelijk te zijn in de zending, maar impliceert niet noodzakelijk medeverantwoordelijkheid in ieder afzonderlijk initiatief of in ieder afzonderlijk territorium.

Art. 21. Apostolische medeverantwoordelijkheid

De medeverantwoordelijkheid veronderstelt dat iedere groep een autonome capaciteit verzekert in verband met zijn eigen ontwikkeling,

de vorming van zijn leden en de apostolische initiatieven en dat hij met de grootst mogelijke kracht de roeping en de specifieke zending realiseert. Zo garandeert hij in eigen rangen die vitaliteit, die vrucht is van trouw en creativiteit.

Verder zijn veel belovend: 1. De samenwerking bij de groepen onderling om de salesiaanse zending te verwezenlijken in haar verschillende sectoren en in de verschillende typen van werk; 2. De samenwerking van groepen, die leven en werken in hetzelfde territorium, in verbinding met de pastorale structuren van de lokale Kerk en de civiele instellingen, om zo de salesiaanse bijdrage , verscheiden naar rijkdom en inhoud, te leveren tot gemeenschappelijke opbouw van de beschaving van de liefde.

Het ligt voor de hand dat de realisatie van een gemeenschappelijk project betekent dat men een gezamenlijke weg aflegt. Dit brengt al eens mee dat men afzonderlijke gezichtspunten of perspectieven, eigen aan de groep waartoe men behoort, moet verzaken.

De medeverantwoordelijkheid vereist in elk geval de gemeenschappelijke inzet om enkele gedeelde objectieven na te streven. Alle groepen zijn ertoe geroepen, samen met de waarden van het evangelie, de karakteristieke trekken van de charismatische en spirituele identiteit van de apostolische familie van Don Bosco te verspreiden. Zij kwalificeren de gehele familie en kunnen daarom niet enkel de zorg uitmaken van enkele groepen. Allen, ook de afzonderlijke leden, zijn persoonlijk verantwoordelijk, voor de animatie en de promotie van het ontvangen geestelijk erfgoed.

De objectieven die door iedere afzonderlijke groep erkend en aangehouden moeten worden, zijn:

1. Het delen van de opvoedkundige bezorgdheid in de actuele historische context door te zoeken naar de beste weg om de jongeren in de fundamentele waarden van het leven en in de ontmoeting met het evangelie op te voeden.

2. Het preventief systeem doen kennen: het bevat een resumé van de pedagogische wijsheid van Don Bosco en is de profetische boodschap die hij aan zijn erfgenamen en aan heel de Kerk nagelaten heeft. Het

gaat om een geestelijke en opvoedkundige ervaring, gebaseerd op rede, godsdienst en hartelijkheid.

De rede onderstreept de waarden van het christelijk humanisme, zoals: het zoeken van betekenis, het werk, de studie, de vriendschap, de blijdschap, de godsvrucht, de vrijheid niet los van verantwoordelijkheid, de harmonie tussen menselijke en christelijke wijsheid.

Godsdienst betekent ruimte scheppen voor de genade die redt, het verlangen naar God cultiveren, de ontmoeting met Christus, de Heer bevorderen in de mate dat Hij de volle zin geeft aan het leven, een antwoord biedt op onze dorst naar geluk en zich progressief inschakelen in het leven en de zending van de Kerk.

Hartelijkheid betekent een efficiënte opvoedkundige relatie opbouwen. De jongeren moeten niet alleen bemind worden, maar ook ondervinden dat zij bemind worden. Het is een bijzondere stijl om zich tot hen te verhouden en hen lief te hebben, wat de krachten van het jeugdige hart opwekt en ze doet rijpen tot gevende liefde.

Rede, godsdienst en hartelijkheid zijn vandaag, meer dan gisteren, onmisbare elementen in de opvoeding en een kostbare gist om leven te geven aan een maatschappij die menselijker is, als antwoord op de verwachting van de nieuwe generaties.

3. In getuigenis en woord de *salesiaanse geest* verspreiden: het salesiaanse humanisme wedt op de enkeling en verplicht de opvoed(st)ers zich onvermoeibaar in te spannen voor de groei ervan, ook in moeilijke omstandigheden: het is de belofte voor een nieuwe beschaving van de liefde.

4. De *salesiaanse beweging* bevorderen: Don Bosco betrok velen in zijn pedagogisch en missionair plan. Hij vroeg op alle niveaus aandacht voor zijn jongens en het arme volk. De ruime salesiaanse beweging en de verbinding tussen de vele krachten die in haar werkzaam zijn, vormen een nuttig aanbod voor allen.

DERDE HOOFDSTUK

DE SPIRITUALITEIT VAN DE SALESIAANSE FAMILIE

Art. 22. – Horizonten van de apostolische spiritualiteit van de Salesiaanse Familie

De apostolische spiritualiteit is het creatieve en bezielende centrum van het gemeenschapsleven in en voor de zending van de Salesiaanse Familie. Het is inderdaad een gemeenschap, die niet ontstaat vanuit een menselijke planning, noch samenvalt met een organisatie, hoe volmaakt dan ook, of met geraffineerde technieken van werving. Maar ze spruit voort uit die pastorale liefde die, door de Geest in het hart van Don Bosco opgewekt, hem bezielde tot de heiligheid.

Spiritualiteit betekent dat ons leven geleid wordt door de Geest. Hij begiftigt de verschillende groepen van de ene Familie met zijn charisma's. *Apostolisch* wijst op een inwendige dynamiek die stuwt tot geven en dienen. Het geeft helende kracht aan ons opvoedkundig en evangelisch bezig zijn en maakt heel ons bestaan één rond dit centrum van inspiratie.

Door geloof, hoop en liefde bewogen, nemen de leden van de Salesiaanse Familie deel aan Gods handelen, dat altijd bezig is om aan iedere persoon zijn barmhartige liefde mee te delen. Ze voelen zich op die manier diep ingeschakeld in de gemeenschap en het apostolaat van de Kerk.

Art. 23. Samenwerken met God de Vader

God beschouwen als centrum van eenheid van het eigen leven, als bron van broederlijke gemeenschap en inspirator van het eigen handelen, veronderstelt een bepaald godsbeeld. Niet de verre God, helemaal opgesloten in zijn eenzame en onverstoorbare stilte, niet geïnteresseerd in de aarde, maar de God-Liefde (cf. 1 Joh 4, 16), helemaal gegeven aan de mensheid, een 'Vader altijd aan het werk' (Joh 5, 17), die het leven van zijn kinderen deelt, steeds bezorgd om concreet de diepe verwachtingen van mensen met een oneindige liefde tegemoet te komen. Een God zo betrokken in onze geschiedenis dat Hij

zich blootstelt aan de vrijheid van de mens, met aanvaarding van het risico van de weigering, maar altijd gegeven in liefde, die vergiffenis schenkt (*agape*). [24]

Stil maar krachtig aanwezig in de geschiedenis, haalt deze God actieve medewerk(st)ers naar zich toe, die in de concrete omstandigheden van het leven hun krachten wijden aan de verkondiging van zijn liefde en goed doen door bij Hem de kracht te putten om lief te hebben, te geven en te dienen.

‘Leven in de tegenwoordigheid van God’ betekent voor de Salesiaanse Familie en haar leden een intense en voortdurende liefdesrelatie onderhouden met Hem (‘eenheid met God’) en zich zo vervuld voelen van een dergelijke liefde als de zijne, een die zich op een welwillende en belangeloze wijze geeft en kwistig is voor de geprivilegieerde doelgroepen van de eigen zending. Dit betekent ook de tekens van zijn mysterieuze aanwezigheid weten op te vangen in de verwachtingen en de vragen van mannen en vrouwen van onze tijd.

Tot deze God en barmhartige Vader richtte Don Bosco zijn hartenwens: ‘Da mihi animas, cetera tolle’. Aan al zijn leerlingen herhaalt Don Bosco: ‘De meest goddelijke van alle goddelijke dingen is meewerken met God voor het heil van de zielen en ze is een veilige weg naar de heiligheid’.

Art. 24. Leven vanuit de gezindheid van Christus

In het centrum van zijn geestelijk leven en zijn apostolisch bezig zijn plaatste Don Bosco een uitgesproken devotie tot Jezus, aanwezig in de eucharistie, *de Baas van het huis* – zoals hij pleegde te zeggen –, en een devotie tot de goddelijke Zaligmaker. Zijn heilbrengende gebaren leerde hij na te volgen.

Door het doopsel geworteld in Christus, laten we ons assimileren door Hem, gehoorzaam aan de werking van de Geest, tot wij met Paulus kunnen zeggen: ‘Voor mij is Christus het leven’ (Fil 1, 21), ‘niet ik leef meer, maar Christus leeft in mij’ (Gal 2, 20). En luisteren wij ook naar de andere aansporing van de apostel: ‘Laat onder u de gezindheid heersen, die in Christus Jezus was’ (Fil 2, 5).

Dit betekent: het waakzame bewustzijn de gezondene van God te zijn, in alles geleid door de Geest; de onvoorwaardelijke gehoorzaamheid

aan de wil van de Vader in het volbrengen van de hem toevertrouwde zending in het moedig tegemoet treden van moeilijkheden en contrasten (cf. Joh 5, 17v.); de constante en edelmoedige inzet om personen te bevrijden van iedere vorm van dood en het meedelen aan allen van leven en vreugde; de opwindende zorg voor kleinen en armen met de zorg van de Goede Herder; de liefde die altijd vergeeft, zelfs tot men slachtoffer wordt op het kruis; de belofte mee de weg af te leggen met zijn leerlingen zoals het gebeurde met de twee van Emmaüs.

Hij is de icoon van de Goede Herder, vooral in het inspireren en leiden van ons handelen door ons twee kostbare perspectieven van salesiaanse apostolische spiritualiteit aan te wijzen.

De *eerste*: de apostel van de Heer Jezus plaatst de persoon als zodanig in het centrum van zijn aandacht en houdt van hem zoals hij is, zonder vooroordeel of uitsluiting, juist zoals de Goede Herder doet met het verloren schaap.

De *tweede*: de apostel stelt zichzelf niet voorop maar altijd en alleen de Heer Jezus, de enige die kan verlossen van iedere vorm van slavernij, de enige die kan leiden naar de weiden van eeuwig leven (cf. Joh 10, 1-15), de enige die nooit verlaat wie verdwaald is, maar die zich solidair maakt met zijn zwakheid en hem vol hoop en vertrouwen zoekt, hem terugwint en hem terugleidt opdat hij leven zou hebben in overvloed.

Zich wortelen in Christus en zich conform maken aan Hem is de diepste vreugde voor een zoon of dochter van Don Bosco. Hieruit ontspruit de liefde tot het Woord en het verlangen het mysterie van Christus te beleven zoals het aangeboden wordt door de liturgie van de Kerk; het onverdroten vieren van de sacramenten van eucharistie en verzoening, die opvoeden tot christelijke vrijheid, tot de bekering van het hart en naar de geest van delen en dienen; de deelname aan het paasmysterie van de Heer, dat leidt tot een nieuw verstaan van het leven en van zijn persoonlijke en communautaire, innerlijke en sociale betekenis.

Art. 25. Gehoorzaam aan de Geest

Het christelijk leven is vanuit zijn natuur leven vanuit de Geest. Op de weg van vernieuwing, door het Tweede Vaticaans Concilie gelanceerd, heeft de Salesiaanse Familie geprobeerd de verhouding tot de Geest

van de verrezen Heer te verdiepen, door de eigen identiteit rond het charisma van Don Bosco, echte gave van de Geest, bron van spiritualiteit en ziel van de apostolische familie te verdiepen.

De hoofdlijnen van de figuur van de H. Geest, afgeleid uit het geopenbaarde Woord, zijn bijzonder helder voor het geestelijk-apostolisch leven van de leden van de verschillende groepen van de Salesiaanse Familie. De Geest is Schepper en geeft het leven. Hij is de gezondene van de Vader en van de Verrezen Heer om het werk van verlossing in de geschiedenis voort te zetten. Hij leidt de gelovigen binnen in de Waarheid/Christus, opdat zij in Hem en van Hem leven. Hij is de Stem die spreekt tot het geweten van de personen om hen te openen voor het licht van de waarheid en hen bereid te maken om lief te hebben. [25] Hij is bijzonder levendige en efficiënte Aanwezigheid in de christelijke gemeenschappen, door eenheid te bewerken in de gemeenschap en in de dienst, door in de gelovigen de geest van de zending uit te storten. Hij is het die allen voorgaat, bijstaat en begeleidt, die bezig zijn met het werk van de evangelisatie. [26]

De attitudes die de leden van de Salesiaanse Familie t.o.v. de Geest moeten cultiveren zijn: sereniteit en vertrouwen, in de zekerheid dat wij altijd ondersteund worden door de kracht van de Geest; volgzzaamheid aan zijn geheimvolle inspraken, een wijs onderscheidingsvermogen van zijn aanwezigheid in de menselijk wisselvalligheden, zij het persoonlijke of gemeenschappelijke; moedige en wijze samenwerking met Zijn werk voor de komst van het Rijk Gods in het leven van de personen, in de Kerk en in de maatschappij; erkentelijkheid voor het charisma van Don Bosco en edelmoedigheid in het verwezenlijken van zijn opvoedkundig en apostolisch project.

Art. 26. Gemeenschap en zending in de Kerk

Don Bosco had een grote liefde voor de Kerk. Hij kwam ervoor uit te behoren tot de kerkelijke gemeenschap. Tezelfdertijd ervan bewust dat hij een bijzonder charisma ontvangen had voor de opvoeding van de jeugd, ontwikkelde hij het voor de opbouw van de Kerk in verschillende culturele contexten.

Bij de huisschatten heeft de familie van Don Bosco een rijke traditie van trouw aan de opvolger van Petrus en van gemeenschap en samenwerking met de lokale Kerken: 'Iedere moeite is licht, als het gaat om de Kerk en het pausdom'. [27] 'Als de paus ons een verlangen te kennen geeft, dan weze dat voor ons een bevel'. [28]

Deze onvoorwaardelijke toewijding aan de paus drukt Don Bosco's passie voor de Kerk uit. Het is een erfenis die wij graag aannemen en beleven.

De Kerk is inderdaad de zichtbare aanwezigheid van de verrezen Christus in de geschiedenis van de mensheid: zij is gemeenschap van broeders in de eenheid van het geloof en in de verscheidenheid van charisma's en ambten. Zij is liefde die ertoe aanzet de liefde van God te leren kennen door de verkondiging van het evangelie. Zij is een dienst aan de mensheid voor de opbouw van een wereld die beantwoordt aan het plan van God. Zij is familie die het centrum van haar eenheid vindt in Christus de Heer en de dienaar van de eenheid in de opvolger van Petrus.

De spiritualiteit, die we van Don Bosco geërfd hebben, is hoog kerkelijk: zij toont en voedt de gemeenschap van de Kerk door de opbouw van een net van broederlijke contacten en effectieve samenwerking in de schoot van de christelijke gemeenschappen. Het is een opvoedkundige spiritualiteit, die jongeren en armen wil helpen zich thuis te voelen in de Kerk, om kerkopbouwers te zijn en deelgenoten van haar zending. Het is een spiritualiteit die heel de Kerk verrijkt met de gave van de heiligheid van vele zonen en dochters van haar.

Art. 27. Een spiritualiteit van het alledaagse

Don Bosco inspireerde zich aan de heilige Franciscus van Sales en herkende hem als volks en staat open voor iedereen, ze is sympathiek omdat ze vervuld is van menselijke waarden en bijzonder geschikt voor de opvoeding. In zijn fundamenteel werk (Traktaat over de liefde van God of Theotimus) spreekt de heilige bisschop van Genève over 'extase'. Dat woord wijst niet zozeer naar buitengewone spirituele verschijnselen, als wel, volgens de etymologie van het woord, naar het buiten zichzelf treden en het zich richten op de andere. Het is de

ervaring van wie zich laat aantrekken, overtuigen en overwinnen door God, door altijd dieper door te dringen in zijn mysterie.

Voor de heilige Franciscus van Sales bestaan er drie vormen van extase:

- *de intellectuele extase*: het is de verbazing over wie God is, maar ook verwondering voor de grote dingen die Hij in de schepping voltrokken heeft en nog altijd verricht in het leven van mensen en in de geschiedenis van de mensen. Het is een blik die verrijkt als hij toegepast wordt op de meditatie van het Woord: het is inderdaad het Woord dat de ogen opent en de dingen doet zien met de blik van God zelf.

- *de affectieve extase*: is de persoonlijke ervaring van de liefde van God voor ons die we opdoen. Zo groeit het verlangen om eraan te beantwoorden en gevoed door zo'n liefde, zijn wij ertoe bereid talenten en leven in te zetten voor zijn glorie en de zaak van het Rijk. Dat veronderstelt een constante waakzaamheid, zuivering van het hart en beoefening van het gebed.

- *de extase van het doen en van het leven*: voor Franciscus van Sales is zij die de kroon zet op de twee andere, omdat de intellectuele extase zou kunnen overslaan in pure speculatie en de affectieve in een eenvoudig sentiment. De extase van het werk daarentegen openbaart een edelmoedigheid en een gratuïteit, die enkel van God kunnen komen. Zij transformeert zich in concrete en dynamische zelfgave voor het goed van de mensen in allerlei vormen van liefde.

De Salesiaanse Familie heeft door het herlezen van haar Stichter Don Bosco de aanspraken van de spiritualiteit en van de mystiek van de heilige Franciscus van Sales vertaald in een eenvoudige en krachtige formulering: *spiritualiteit van het alledaagse*.

Art. 28. De 'contemplatie in het werk' van Don Bosco

De mystiek van Don Bosco vond haar uitdrukking in het motto *Da mihi animas, cetera tolle*, en identificeert zich met de 'extase in actie' van Franciscus van Sales. Het is de mystiek van een harmonieus dagelijks werken, zowel op het vlak van het denken, als van het gevoel, als van de wil van God. Zo komt het dat de noden van de broeders, vooral die van de jongeren en de apostolische zorgen, ons oproepen tot het

gebed, terwijl het voortdurende gebed het edelmoedig en toegewijd werken met God voor het goed van de broeders voedt.

Het is de mystiek van de 'werkzame contemplatie', zo beschreven door de zalige Filippo Rinaldi, grondige kenner van de inwendige wereld van Don Bosco: 'Don Bosco heeft in de hoogste volmaaktheid zijn externe, onverdroten, opslorpende, grootse activiteiten, vol verantwoordelijkheid *vereenzelvigd* met een inwendig leven, dat aanvankelijk begon met het principe van de aanwezigheid van God en dat geleidelijk aan, actueel, voortdurend en levendig werd zodat het *volmaakte vereniging met God* werd. Zo heeft hij in zich de meest volmaakte staat gerealiseerd, nl. *de werkzame contemplatie, de extase van de actie*, waarin hij zich tot op het einde met extatische sereniteit gegeven heeft voor het heil van de zielen'. [29]

Deze mystiek, zo intens beleefd door Don Bosco en door hem als kostbare erfenis nagelaten aan zijn geestelijke zonen en dochters, neemt de Salesiaanse Familie over.

Art. 29. Dynamische apostolische liefde

De dynamische apostolische liefde vertegenwoordigt het hart van de geest van Don Bosco. Het is de substantie van het salesiaanse leven, alsook de kracht van de apostolische inzet van de leden van de Salesiaanse Familie.

Liefde is de naam zelf voor God (cf. 1 Joh 4, 16). Zij duidt niet alleen op de energie van het menselijk hart, maar is deelname aan de voorkomende barmhartigheid van de Vader, aan het meelijdende hart van Christus en de onzegbare liefde van de Heilige Geest. Dit is het kenteken van de leerlingen van de Heer: elkander beminnen met dezelfde liefde waarmee God bemint.

Apostolisch: is deelname aan de oneindige liefde van de Vader die Jezus zendt opdat de mensen leven zouden hebben in overvloed. Het is het delen in de preventieve zorg van de Goede Herder voor het heil van allen. Het is openheid voor de stroom van liefde, waarmee de Geest in het geweten en in de geschiedenis van mensen werkt.

Dynamisch: drukt levendige beweging uit, kracht tot vernieuwing, zich niet tevreden te stellen met wat al gedaan is, zich niet gemakkelijk

neerleggen bij gewoontes, iedere vorm van middelmatigheid en gemakzucht vermijden, maar eerder, met passie en creativiteit, zoeken naar datgene wat het meest noodzakelijk en werkzaam is om concreet te beantwoorden aan de verwachtingen van de wereld van de jongeren en van de volksklasse.

Voor Don Bosco gaat dit alles schuil onder de naam *oratoriumhart*: het is vuur, ijver, ter beschikkingstelling van alle hulpmiddelen, zoeken naar nieuwe initiatieven, de bekwaamheid om stand te houden in de beproeving, de wil om te herpakken na mislukkingen, gecultiveerd en verbreid optimisme. Het is die zorg vol van geloof en liefde, die in Maria een lichtend voorbeeld van zelfgave vindt.

In de groepen die zich als salesiaanse dienst tot de kleuter- en kindertijd richten, wordt de dynamische apostolische liefde evangelische tederheid. In de groepen die adolescenten en jongeren opvoeden wordt het onthaal, deelname en leiderschap naar doelstellingen die groei bevorderen. In de groepen die zich inzetten in zorg voor personen, die getroffen zijn door allerlei vormen van armoede, neemt ze de toon aan van de barmhartige en zorgende liefde. In de groepen die zich in hun apostolaat richten tot de zieken en de ouden van dagen neemt zij de vorm aan van medelijden. Bij de Zusters van de Heilige Harten manifesteert ze zich als offerende liefde, vooral jegens de melaatsen. In de groepen, bezig met het salesiaans apostolaat bij eenvoudige mensen, verloren in verre dorpen of ondergedompeld in achtergestelde stadswijken, neemt ze de vorm aan van solidaire en offerende liefde.

Art. 30. Genade van eenheid

De termen die in de salesiaanse ervaring gebruikt worden om de bron van de apostolische liefde uit te drukken, zijn: de genade van de eenheid, apostolische innerlijkheid, contemplatieve dimensie van het leven, vitale synthese, unieke beweging van liefde naar God en naar de jongeren, liturgie van het leven.

Evangeliseren door op te voeden en opvoeden door te evangeliseren is een reeds verspreide formule om de inwendige eenheid van de leden van de Salesiaanse Familie uit te drukken, omdat het niet alleen gaat

over een opvoedkundige methodologie, maar ook over de spiritualiteit van enkelingen en groepen: wanneer men zich laat leiden door de Geest vormen leven en apostolaat een geheel, zoals gebed en actie, liefde tot God en tot de naaste, zorg voor zichzelf en inzet naar de anderen, opvoeding van het menselijke en verkondiging van het evangelie, tot een groep behoren en inschakeling in de Kerk. Alles komt samen in eenheid. En zij is de vitale synthese eigen aan de heiligheid. Hieruit ontspringt een ongelooflijke kracht tot handelen en getuigen, door de energie van de Geest, die bezit heeft genomen van heel de persoon en die er een vrij en blij instrument van kan maken voor zijn werking.

De apostolische liefde is voor ieder lid van de Salesiaanse Familie het inwendige en dynamische principe, dat de veelvoudige en verschillende activiteiten en dagelijkse zorgen tot eenheid kan brengen. Ze bevordert de fusie in een enige inwendige beweging van de twee niet te scheiden polen van de apostolische liefde: passie voor God en passie voor de naaste.

Art. 31. Voorliefde voor de jongeren en inzet voor de volksklasse

Om de zending tot de jeugd en het gewone volk doeltreffend te maken, cultiveren de leerlingen van Don Bosco een werkelijke voorliefde voor de jongeren en zij geven zich heel en al voor de volksklasse. Zij zijn ervan overtuigd dat zij een godservaring opdoen juist via diegenen tot wie zij gezonden zijn: de jeugd en het gewone volk, in het bijzonder de armen.

De jongeren worden beschouwd als een gave van God aan de Salesiaanse Familie. Zij vormen het arbeidsveld, door de Heer en Maria aan Don Bosco aangewezen. Ze zijn voor ons allen substantieel deel van de roeping en van de salesiaanse zending.

Gegeven zijn aan de jongeren betekent het hart voortdurend naar hen gericht houden om hun streven en verlangen, hun problemen en vragen op te vangen. Het betekent ook hen ontmoeten op het punt waar zij in hun rijpingsproces staan. Maar niet enkel om hun gezelschap te houden, maar juist om hen daar te brengen waartoe zij geroepen

zijn. Daarom begrijpen de opvoeders dadelijk de energie ten goede die jongeren in zich dragen en ondersteunen ze hen in de moeite van hun menselijk en christelijk groeiproces door met hen en door hen mogelijke wegen van opvoeding te ontdekken. In het hart van gepassioneerde opvoeders en verkondigers weerklinkt altijd Paulus' woord: 'Wat ons drijft is de liefde van Christus'. (cf. 2 Kor 5, 14).

De volksklasse is het natuurlijke en gewone milieu waar men jongeren kan ontmoeten, vooral de meest hulpbehoevenden. De inzet van de familie van Don Bosco richt zich naar het gewone volk, ondersteunt het in het proces van menselijke promotie en van groei in het geloof, door de menselijke en evangelische waarden waarvan zij drager zijn te verduidelijken en te promoten, zoals de zin van het leven, de hoop op een betere toekomst, de beoefening van de solidariteit.

Don Bosco tekende ook voor de Beweging van de Salesiaanse Medewerkers en de Beweging van Maria Hulp der Christenen een weg van geloofsopvoeding uit voor het volk, door de volkse religiositeit te valoriseren.

Hij spande zich bovendien in voor de promotie van de sociale communicatie om zoveel mogelijk mensen te bereiken in functie van opvoeding en evangelisatie.

Art. 32. De salesiaanse hartelijkheid

De hartelijkheid van Don Bosco is zonder twijfel een karakteristieke trek van zijn pedagogische methodologie, die ook vandaag geldig is, zowel in een nog christelijke context als daar waar jongeren die tot andere godsdiensten behoren, leven.

Zij is echter niet alleen herleidbaar tot een pedagogisch principe, maar moet erkend worden als een essentieel element van onze spiritualiteit.

Ze is authentieke liefde omdat ze van God uitgaat. Ze is liefde die tot uiting komt in de taal van de eenvoud, van de hartelijkheid en van de trouw. Ze is liefde die het verlangen doet ontstaan naar overeenkomst. Ze is liefde die vertrouwen wekt, die de weg opent naar een vertrouwelijk gesprek en diepe communicatie ('de opvoeding is een kwestie van het hart'). Ze is liefde die uitdeint en een familieklimaat scheidt, waar samenzijn mooi en verrijkend is.

Het is een liefde die van de opvoeder sterke geestelijke energie vraagt: de wil om er te zijn en er te staan, zelfverloochening en het offer, de zuiverheid van de gevoelens en de zelfcontrole in het optreden, het betrokken luisteren en het geduldig wachten op het juiste moment en de beste manier, de bekwaamheid om te vergeven en het contact te hernemen, de zachtmoedigheid van wie soms ook weet te verliezen maar met onbeperkte hoop blijft geloven. Er is geen ware liefde zonder ascese en er is geen ascese zonder ontmoeting met God in het gebed.

De hartelijkheid is vrucht van de pastorale liefde. Don Bosco zei: 'Onze wederzijdse genegenheid, waarop is ze gebaseerd? [...]. Op het verlangen dat ik heb om uw zielen te redden, die verlost werden door het kostbaar bloed van Jezus Christus, en jullie houden van mij omdat ik probeer jullie te leiden op de weg naar het eeuwig heil. Dus is het goede voor onze zielen het fundament van onze genegenheid.' [30]

De hartelijkheid wordt op die manier teken van Gods liefde en instrument om zijn aanwezigheid te wekken in het hart van al wie de goedheid van Don Bosco ondervond. Het is een weg van evangelisatie.

Vandaar de overtuiging dat de apostolische spiritualiteit van de Salesiaanse Familie niet gekenmerkt wordt door een liefde, in het algemeen begrepen, maar door de bekwaamheid *om te beminnen en van zich te doen beminnen*.

Art. 33. Optimisme en blijdschap in de hoop

In Jezus van Nazareth heeft God zich geopenbaard als de 'God van de blijdschap' [31] en het evangelie is een blijde boodschap die begint met de 'zaligheden', deelname van de mensen aan de zaligheid van God zelf. Het gaat hier niet om een oppervlakkige, maar om een diepe gave omdat de vreugde, meer dan een voorbijgaand gevoel, bestaat uit een inwendige energie die weerstand kan bieden aan de moeilijkheden van het leven. Paulus herinnert er ons aan: 'In al mijn ellende ben ik vervuld van troost en word ik overweldigd door vreugde' (2 Kor 7, 4). In die zin is de vreugde die we hier ervaren een paasgeschenk, vooruitlopend op de volle vreugde die we zullen genieten in eeuwigheid.

Don Bosco heeft het verlangen naar geluk hier en nu van de jongeren opgenomen en heeft hun vreugde van te leven omgezet in de taal van

vreugde, van de speelplaats en van het feest. Maar hij heeft nooit opgehouden God aan te wijzen als bron van echte vreugde. Enkele van zijn geschriften, zoals *Il Giovane Provveduto*, de levensbeschrijving van Dominiek Savio, de leerfabel in de geschiedenis van Valentino, zijn het bewijs van de overeenkomst die hij vaststelde tussen genade en geluk. En de nadruk die hij legde op 'de beloning van het paradijs' projecteerde de vreugden van hier beneden in het perspectief van de voltooiing en de volheid.

In de school van Don Bosco cultiveert al wie tot de Salesiaanse Familie behoort in zich enkele houdingen die de vreugde bevorderen en ze aan anderen meedelen.

1. *Het vertrouwen in de overwinning van het goede*: 'In iedere jongere, ook de meest ongelukkigste' – schrijft Don Bosco – 'is er een toegankelijk punt ten goede; het is de eerste plicht van de opvoeder dit punt, deze gevoelige snaar van het hart te zoeken en er profijt uit te halen' [32]

2. *Het waarderen van menselijke waarden*: de navolger van Don Bosco staat open voor de waarden van de wereld en weigert te jammeren over zijn eigen tijd: hij behoudt alles wat goed is, vooral als het de jongeren en het volk bevalt.

3. *De opvoeding tot de dagelijkse vreugden*: er is in de opvoeding een krachtig geduld nodig om de menigvuldige menselijke vreugden te leren of opnieuw te leren smaken in eenvoud, die de Schepper iedere morgen op onze weg plaatst.

Omdat hij helemaal vertrouwt op 'de God van de vreugde' en in woord en daad getuigt van het 'evangelie van de vreugde', is de navolg(st)er van Don Bosco altijd blij. Zij verspreiden deze vreugde en weten op te voeden tot de vreugde van het christelijk leven en de zin van het feest, indachtig de oproep van Paulus: 'Wees altijd blij in de Heer, ik herhaal het: wees altijd blij'. (Fil 4, 4)

Art. 34. Werk en matigheid

Het beoefenen van de apostolische liefde sluit de eis naar bekering en zuivering in, of anders gezegd de dood van de oude mens opdat de nieuwe mens zou kunnen geboren worden en zich ontwikkelen. Die is, naar het beeld van Jezus, apostel van de Vader, ertoe bereid zich dagelijks op te offeren in het apostolisch werk. Zich geven is zich leegmaken en zich laten overstelpen door God, om er een gave van te maken aan de anderen. Onthechting, verzaking, offer zijn onmisbare elementen, niet uit zin voor ascese, maar eenvoudig wegens de logica van de liefde. Er is geen apostolaat zonder ascese en geen ascese zonder mystiek. Wie zichzelf helemaal ten dienste stelt van de zending heeft geen nood aan buitengewone boetedoeningen. De moeilijkheden van het leven en de vermoeienis van het apostolaatswerk volstaan, indien zij met geloof en in liefde zijn volbracht.

De door Don Bosco aanbevolen ascese bevat verschillende aspecten: *de ascese van de nederigheid* om zich niet anders te voelen dan dienaars ten aanzien van God; *ascese van de versterving*: om meester te zijn over zichzelf, door het bewaken van de eigen zintuigen en het eigen hart en erover te waken dat het zoeken naar het gemakkelijke de edelmoedigheid niet verdort; *ascese van de moed en van het geduld*: om te kunnen volharden in het werk wanneer men botst op de harde werkelijkheid; *ascese van loslaten* wanneer de gebeurtenissen ons dichter bij het kruis van Christus brengen.

Art. 35. Initiatief en flexibiliteit

Het verlangen om goed te doen engageert ons te zoeken naar de beste weg om dat te verwezenlijken. Hier gaat het om een correcte inschatting van de noden en van de concrete mogelijkheden, de geestelijke onderscheiding in het licht van Gods Woord, de moed om initiatief te nemen, de creativiteit in het vinden van onbestaande oplossingen, de aanpassing aan wisselende omstandigheden, de bekwaamheid om samen te werken en de wil tot controle.

Don Filippo Rinaldi herinnert de salesianen eraan – en zijn uitspraak geldt voor al de groepen van de Salesiaanse Familie – : 'Deze flexibiliteit in de aanpassing aan alle vormen van het goede die voortdurend

ontstaan in de schoot van de mensheid is de eigen geest van onze Constituties; en de dag waarop men een variant, tegengesteld aan deze geest, zou invoeren, zou het einde betekenen van onze Sociëteit'. [33]

Talrijk zijn de woorden van Don Bosco die de geest van initiatief aanbevelen: 'In de zaken die tot voordeel strekken van de jeugd in gevaar of kunnen dienen om zielen te winnen voor God, ga ik tot het vermetele toe'. [34] 'Men geve altijd veel toe waar het kan; plooiën wij ons naar de moderne eisen, ook aan de zeden en de gewoonten van de verschillende plaatsen, op voorwaarde dat het niet tegen het geweten indruist'. [35]

Dit is niet enkel een strategisch probleem, maar een geestelijk feit, omdat het gaat over een voortdurende vernieuwing van zichzelf en het eigen handelen in gehoorzaamheid aan de Geest en in het licht van de tekenen van de tijd.

Het ontstaan van talrijke groepen van de Salesiaanse Familie, ontstaan in de twintigste eeuw, is vrucht van de geest van initiatief en van de flexibiliteit van de respectieve stichters, trouwe en creatieve zonen van Don Bosco.

Art. 36. De geest van het salesiaanse gebed

Het is een *apostolisch gebed*: het is een beweging die vertrekt vanuit de actie om zich met God te verbinden en het is een beweging die, van God, terugvoert naar het handelen met Hem aan boord, omdat geest en hart vol zijn van zijn liefde.

Don Bosco besteedde niet veel tijd aan het gebed, noch gebruikte hij methoden of bijzondere vormen (voor hem waren 'de oefeningen van de goede christen' voldoende), omdat werken en gebed in hem één geheel waren. Het buitengewoon vele werk dat hem van de morgen tot de avond in beslag nam, verstoorde zijn gebed niet, integendeel riep het gebed op en oriënteerde het. En het gebed, dat hij beoefende in de diepte van zijn hart, voedde in hem vernieuwde liefdeskrachten om zich helemaal aan het welzijn van zijn arme jongens te wijden.

De naam *oratorio* zelf, die hij aan zijn eerste instelling gaf, betekent dat alles in die omgeving gebed was of gebed kon worden, en al het goede

dat men in dat huis deed, was vrucht van het gebed: van Don Bosco, van zijn medewerkers en van zijn jongens.

Het wijd verspreide gebed is dus typisch voor hen die de spiritualiteit van Don Bosco beleven en zijn zending realiseren. Zonder echter die momenten van expliciet gebed te verwaarlozen, die gevoed worden door het Woord van God en een antwoord in liefde zijn, dat het leven omvormt in gebed en het gebed in leven.

Art. 37. Maria Hulp der Christenen, Leermeesteres van de apostolische spiritualiteit

De devotie tot Maria is (samen met die tot Jezus in de eucharistie en tot de paus) een van de drie devoties die het geestelijk en apostolisch leven van Don Bosco getekend hebben. Heel de Salesiaanse Familie is en voelt zich mariale familie, geboren uit de moederlijke zorg van de Onbevleete Hulp der Christenen. Alle groepen geven inderdaad uitdrukking aan deze overtuiging in hun eigen constitutieteksten.

Voor de salesianen is Maria Hulp der Christenen model en gids in hun opvoedkundig en apostolisch werk, [36] moeder en leermeesteres in hun vormende ervaring, [37] bijzonder aangeroepen in hun gebed. [38]

Maria, maagd en moeder, moeder van de Verlosser is voor de Dochters van Maria Hulp der Christenen moeder en opvoedster van elke salesiaanse roeping en 'echte overste van het Instituut'. [39] Zij is model van geloof, hoop, liefde en van eenheid met Christus, van zorg en moederlijke goedheid, toegewijd leven, gebed, beschikbaarheid, luisteren, volgzzaamheid en samenwerking, van apostolische liefde. [40]

De Salesiaanse Medewerk(st)er 'ontdekt in de Onbevleete Maagd en Hulp der Christenen de diepste kern van zijn roeping: echte medewerker zijn van God in de verwezenlijking van zijn heilsplan. [41]

Voor de leden van de Beweging van Maria Hulp der Christenen, vertaalt het toevertrouwen aan Maria zich in het 'beleven van de spiritualiteit van het alledaagse vanuit een evangelische houding, vooral in de dankzegging naar God voor de wonderen die Hij voortdurend verricht en in de trouw aan Hem ook in het uur van moeilijkheden en van het kruis, naar het voorbeeld van Maria.' [42]

Volgens de Zusters van de Liefde van Jezus helpt Maria hen om vanuit de animatie van de H. Geest, Jezus in het centrum van eigen leven te plaatsen en een oprechte liefde en een groot vertrouwen in Haar te koesteren in de eigen relaties met personen; om haar voorbeelden van gelovige Vrouw te volgen, die de wil van God zoekt in het alledaagse; haar voorbeeld ook van liefdevolle en bezorgde Moeder voor de anderen; haar voorbeeld als Leerlinge van de Zoon wiens woord zij aanhoort; haar voorbeeld ten slotte als Hulp der Christenen en Moeder van de mensheid. [43]

De Salesiaanse Dames omschrijven het zo in hun *Statuut*: 'Maria is de eerste werkzame leek, die in haar zelfgave trouw het plan van God aanvaardt en als vrouw, als echtgenote en moeder, leermeesteres en getuige, eerste geëvangeliëerde en verkondigerster ervan zijn woord tot leven omvormt. Zij is de inspiratie en het te volgen model voor de Salesiaanse Dames en dat alles dwingt ons haar uit te roepen als Eerste Salesiaanse Dame, norm, gids, inspiratie, moeder, zuster en trouwe metgezellin in onze zending.' [44]

Zich dagelijks aan Maria toevertrouwen, is derhalve het kenmerk van onze spiritualiteit. Het toevertrouwen is een opwaartse dynamiek. Het is het gebaar van zelfgave stellen om edelmoedig te beantwoorden aan een zending die volbracht moet worden. Maar het is ook een dynamiek in neerwaartse richting: in vertrouwen en erkentelijkheid de hulp van haar ontvangen die Don Bosco leidde en die voortgaat met de geestelijke familie te leiden, die in hem haar oorsprong had.

VIERDE HOOFDSTUK

VORMING TOT GEMEENSCHAP EN ZENDING IN DE SALESIAANSE FAMILIE

Iedere groep van de Familie draagt zorg voor de vorming van haar eigen leden. Daarvoor kan men putten uit het gemeenschappelijk patrimonium en uit de specifieke eigenheden. Toch kan men gemeenschappelijke elementen, mogelijke overeenkomsten en wensbare samenwerking ontdekken.

Art. 38. Kennis van de specifieke identiteit

De gemeenschap van de Salesiaanse Familie baseert zich niet alleen op het gemeenschappelijke charisma en op dezelfde zending, maar ook op de kennis en de waardering van de verschillende groepen waaruit ze bestaat. De eenheid is inderdaad nooit uniformiteit, maar pluraliteit in uitingen die convergeren naar een uniek centrum.

Daarom is het nodig de wederzijdse kennis te bevorderen om van elkaars gaven en bijzonderheden te genieten, in zoverre ze samen een rijkdom vormen die aan allen ten goede komt.

Occasionele of geregelde contacten, informele of vastgelegde, broederlijke samenkomsten of momenten van gezamenlijk gebed kunnen hiertoe bijdragen.

De verspreiding van het *Charter van de charismatische en geestelijke identiteit*, van de geschriften die Don Bosco betreffen, profielen van stichters of stichteressen, van de jaarspreuk van de algemeen overste, van programmatische documenten van de afzonderlijke groepen, van het *Bollettino salesiano*, (*Don Bosco Vlaanderen - Don Bosco Nu*) van betekenisvolle apostolische ervaringen, kunnen bijdragen tot wederzijdse kennis en waardering en tegelijk de eenheid van de familie versterken.

Een bijzondere aandacht gaat naar de groepen, die direct door Don Bosco gesticht zijn, en naar de groepen die aanwezig en werkzaam zijn in het eigen territorium.

Art. 39. Gedeelde vorming

Om de eenheid van geest te bewaren en op elkaar in te spelen in de zending zijn er ook gezamenlijke momenten van vorming nodig. Vooral als het gaat om essentiële aspecten van het charisma uit te klaren of samen nieuwe projecten te plannen. Men doet alles steeds in respect voor de rechtmatige autonomie, maar ook in die familiegeest, die de eenheid uitstraalt en versterkt.

Gezamenlijke vorming veronderstelt allereerst een *gezamenlijk denken*, want er is altijd het gevaar de andere te herleiden tot het eigen standpunt. Dit is maar mogelijk als men de schrik van de confrontatie en het delen overwint, wanneer iedereen zich distantieert van zichzelf om zich te concentreren op de anderen, wanneer men het goede op zichzelf in het oog houdt en niet het eigen gelijk, wanneer de waarheid met de liefde samengaat.

Bovendien moet men leren *samenwerken* door de modaliteiten en de strategieën te onderkennen voor een gedeelde zoektocht en een constructieve dialoog.

Verder is het altijd en hoe dan ook nodig *samen te bidden* omdat de Geest Licht van waarheid en band van eenheid is. Hij is de inspirator van al wat goed, rechtvaardig en geschikt is met betrekking tot het goede van ieder afzonderlijk en van het geheel.

Gelegenheden tot gezamenlijke vorming kunnen talrijk zijn:

- studiesessies over aspecten van de gemeenschappelijke en gedifferentieerde charismatische ervaring, van de eigen spiritualiteit, van het geërfde patrimonium van Don Bosco, van de uitdagingen die de tekenen van de tijd aan ons stellen, van de voornaamste kerkelijke gebeurtenissen of van de belangrijke directieven van het pauselijk of bisschoppelijk magisterium.
- confrontatie over opgaven en problemen van de jeugdpastoraal, over bijzondere thema's van de salesiaanse pedagogie, over de strategie van de zending m.b.t. de nieuwe evangelisatie.
- deelname aan de onderscheiding in situaties van speciale moeilijkheden of met het oog op vormingsprogramma's of apostolische projecten die samen moeten aangepakt worden.

Bijzondere relevantie krijgt in die zin de Consulta van de Salesiaanse Familie, die om de aanwezigheid en de bijdrage vraagt van al de groepen.

Art. 40. Inschakeling in de verschillende contexten

De zending vereist de bekwaamheid zich in te schakelen in culturele, sociale en verschillende kerkelijke contexten. Men moet de dringende noden leren onderkennen en in staat zijn samen te werken met allen die het goede op het oog hebben.

Daarom is het nodig zichzelf te vormen tot een houding van luisterbereidheid zonder vooroordelen, gastvrijheid zonder achterdocht, waardering zonder afgunst, deelname zonder voorbehoud.

Zo verloopt de bijdrage aan de inculturatie van het geloof en van het charisma terwijl men de kerkelijke gemeenschap opbouwt, die altijd ruimer is dan die van de afzonderlijke groep of die van de Salesiaanse Familie zelf.

Het is een vorming die verwezenlijkt wordt op het concrete terrein van de ontmoeting met groepen, bewegingen en verenigingen, die de rijkdom van de Kerk uitdrukken en zich ten dienste stellen van het Rijk.

De eerste onder hen is de ruime Salesiaanse Beweging, waarvan de geestelijke familie van Don Bosco het animatiecentrum is.

Andere vitale ruimten, bevorderlijk voor deze vorming, zijn de aanwezigheid van groepen van de Salesiaanse Familie in de lokale Kerken en de samenwerking met andere kerkelijke verenigingen, werkzaam in het territorium. De veelvormige genade van God, aanwezig in de verschillende kerkelijke bewegingen, komt tot uiting in een bijzondere spiritualiteit en in een originele vorm van apostolaat, die erkend en gehonoreerd moet worden, terwijl wij allen het geschenk bieden van onze charismatische identiteit van de bijdrage aan de bijzondere zending.

Het is een vorming die bijdraagt tot wederzijdse waardering en elkaar voor te zijn in de liefde en de wil tot samenwerking, tot een handelen

met geduld en lange termijnvisie en bereidheid tot offers, die dat soms meebrengt.

Onder impuls van het voorbeeld van Don Bosco, die voor iedereen gevoelens en woorden van onthaal en erkentelijkheid had en met iedereen intuïties, ervaringen en verwezenlijkingen wist te delen, zijn wij als Salesiaanse Familie geroepen tot herbevestiging van deze gave door ze met heel de Kerk te delen.

Art. 41. Methodologie in de samenwerking

Samenwerken gaat niet vanzelf. Het vereist een vorming die met enkele essentiële elementen rekening houdt.

1. Het veronderstelt allereerst zichzelf vormen tot *samen leren plannen*. Iedere opvoedkundige en apostolische activiteit moet vertrekken van de analyse van de situatie van hun eigen doelgroep en gericht zijn op bepaalde objectieven op korte, middellange en lange termijn. Dat alles moet samen bestudeerd en geprogrammeerd worden vanuit het valoriseren van de competenties, met respect voor de verscheidenheid van gezichtspunten met aandacht voor de convergentie.

2. Samen de logica van de *coördinatie* in gang zetten. De samenloop van verschillende krachten met het oog op een onderneming is nooit een automatisch feit. Daarvoor zijn in feite enkele competenties vereist: de exacte kennis van het probleem dat men wil oplossen, de toelichting van de doelstelling die men wil bereiken, het realistisch afwegen van de mogelijkheden die men heeft, de evaluatie van de krachten en hulpmiddelen waarover men beschikt, de eerlijke verklaring van de bijdrage die ieder kan geven en bereid is te geven.

3. Ook moet men zich onderwerpen aan de logica van de *wederkerigheid*. Geven en ontvangen gaan nooit in één richting. De wederkerigheid is bewustzijn van de eigen gave en die van de ander, is erkenning van de eigen waarde en die van de ander, is ontvangst en uitwisseling van gevoeligheden, ideeën en complementaire competenties, is bijdrage van prestaties in een geest van edelmoedigheid en nederigheid.

4. Tot slot is het nodig zichzelf te vormen tot *gedeelde verantwoordelijkheid*. Het goed resultaat van een samenwerking op pedagogisch en apostolisch vlak hangt zowel af van het aanvaarden van een primaire verantwoordelijkheid van wie het project coördineert, als van de erkenning van de verantwoordelijkheden van anderen, door ruimte te laten aan allen, opdat zij actief zouden meewerken aan de voltooiing van het gemeenschappelijke ontwerp.

Art. 42. Rol van de priester in de Salesiaanse Familie

Het Tweede Vaticaans Concilie ziet de priester als gids en opvoeder van het godsvolk. Het verklaart: 'De mooiste vieringen of de meest bloeiende bewegingen zullen van weinig nut zijn, indien zij er niet op gericht zijn de mensen op te voeden tot christelijke volwassenheid'.

[45]

Deze uitspraak wordt zo gerechtvaardigd: 'Het is de taak van de priesters in hun hoedanigheid van opvoeders in het geloof, zelf of door middel van anderen ervoor te zorgen dat iedere gelovige, door de Heilige Geest geleid, zijn eigen specifieke roeping volgens het evangelie weet te ontwikkelen, een oprechte en werkzame liefde aan de dag legt en die vrijheid te beoefenen waarmee Christus ons heeft vrijgemaakt.'

[46]

De salesiaan-priester wordt derhalve opgeroepen om zijn meer specifieke verantwoordelijkheid op te nemen in de sector van de vorming. Het Woord van God, de sacramenten en vooral de eucharistie, de dienst aan de eenheid en van de liefde vertegenwoordigen de grootste schat van de Kerk.

Een woord van het Concilie parafraserend mag men beweren dat het onmogelijk is een apostolische familie als de salesiaanse, geestelijk te vormen, als men de viering van de eucharistie niet ziet als wortel en scharnier, als vertrekpunt van iedere opvoeding, die tot doel heeft de geest van de familie te vormen. [47]

De groepen van de Salesiaanse Familie hebben deze vraag naar vorming altijd naar voren gebracht en ze herbevestigen die in dit *document van de identiteit*.

VIJFDE HOOFDSTUK

SAMENSTELLING EN ANIMATIE VAN DE SALESIAANSE FAMILIE

Art. 43. Een Familie in groei

De Salesiaanse Familie heeft in de laatste decennia een authentieke lente gekend. Bij de oorspronkelijke groepen hebben zich onder impuls van de Heilige Geest andere groepen gevoegd, die met eigen roeping de gemeenschap en de salesiaanse zending hebben verrijkt en verbreed.

Voor iedereen is het duidelijk hoezeer de familie gegroeid is en het apostolisch werk vermenigvuldigd in verschillende landen van de wereld en hoe het arbeidsveld ten gunste van zoveel jongeren en volwassenen zich heeft uitgestrekt. Dat nodigt niet alleen uit om dank te zeggen aan God, maar maakt ons ook bewuster van de grotere verantwoordelijkheid: inderdaad, de roeping van onze familie, zoals elke andere roeping, staat ten dienste van de zending, in het bijzonder voor de redding van de jeugd, vooral dan de meest arme, verlaten en in gevaar verkerende jeugd. [48]

De groepen die formeel ingeschreven zijn in de Salesiaanse Familie zijn de volgende:

1. La Società di San Francesco di Sales (Salesiani di Don Bosco) = De Sociëteit van de Heilige Franciscus van Sales (Salesianen van Don Bosco).
2. L'Istituto delle Figlie di Maria Ausiliatrice = Instituut van de Dochters van Maria Hulp der Christenen.
3. L'Associazione dei Salesiani Cooperatori = De Vereniging van de Medewerkers.
4. L'Associazione di Maria Ausiliatrice = De beweging van Maria Hulp.
5. L'Associazione degli Exallievi e delle Exallieve di Don Bosco = De beweging van de Oud-leerlingen van Don Bosco.

6. L'Associazione delle Exallieve ed degli Exallievi delle Figlie di Maria Ausiliatrice = De Vereniging van de Oud-leerlingen van de Dochters van Maria Hulp der Christenen.
7. L'Istituto delle Volontarie di Don Bosco = Het Instituut van de Vrijwilligsters van Don Bosco.
8. Le Figlie dei Sacri Cuori di Gesù e di Maria = De Dochters van de H. Harten van Jezus en Maria.
9. Le Salesiane Oblate del Sacro Cuore di Gesù = De (vrouwelijke) Salesianen Oblaten van het H. Hart van Jezus.
10. Le Apostole della Sacra Famiglia = De (vrouwelijke) Apostels van de Heilige Familie.
11. Le Suore della Carità di Gesù = De Zusters van de Liefde van Jezus.
12. Le Suore Missionarie di Maria Ausiliatrice = De Zusters Missionarissen van Maria Hulp.
13. Le Figlie del Divino Salvatore = De Dochters van de Goddelijke Zaligmaker.
14. Le Ancelle del Cuore Immacolato di Maria = De dienstmaagden van het Onbevlekt Hart van Maria.
15. Le Suore di Gesù Adolescente = De Zusters van Jezus Adolescent.
16. L'Associazione Damas Salesianas = De Beweging van Salesiaanse Dames.
17. I Volontari Con Don Bosco = De Vrijwilligers met Don Bosco.
18. Le Suore Catechiste di Maria Immacolata Ausiliatrice = De Zusters Catechisten van Maria Onbevlekt en Hulp.
19. Le Figlie della Regalità di Maria Immacolata = De Dochters van Maria Onbevlekt-Koningin.
20. I Testimoni del Risorto = De Getuigen van de Verrezenen.
21. La Congregazione di San Michele Arcangelo = De Congregatie van de H. Aartsengel Michaël.

22. La Congregazione delle Suore della Risurrezione: De Congregatie van de Zusters van de Verrijzenis.
23. La Congregazione delle Suore Annunciatrici del Signore = De Congregatie van de Zusters Annunciaten van de Heer.
24. The Disciples: De Discipelen.
25. Canção Nova = Het Nieuwe Lied.
26. Le Suore di San Michele Arcangelo o Micaelite : De Zusters van de H. Aartsengel Michaël of Michaëlieten.
27. Le Suore di Maria Ausiliatrix = De Zusters van Maria Hulp.
28. La Comunità della Missione di Don Bosco= De Gemeenschap van de Zending van Don Bosco.
29. Le Suore della Regalità di Maria Immacolata= De Zusters van Maria Onbevlekt-Koningin.

Art. 44. Een open Familie

De Salesiaanse Familie, die de vorm aanneemt van een grote beweging voor de redding van de jongeren en haar uitdrukking vindt in een verscheidenheid van vormen voor het apostolaat in de missies, bij de volksklasse, in de sociale communicatie en de zorg voor de roepingen, staat open voor andere groepen, die officieel de erkenning aanvragen aan de Algemeen Overste.

De essentiële criteria om erkend te worden in de Salesiaanse Familie zijn:

1. *De deelname aan de 'salesiaanse roeping'*, d.w.z. de menselijke en charismatische ervaring van Don Bosco in een relevant aspect delen. Hij blijft inderdaad, voor alle groepen, de oorspronkelijke bezieler van een bijzondere weg van leerling zijn en van apostolaat. Als zodanig is hij bron van bezieling en convergentiepunt.
2. *De deelname aan de salesiaanse zending naar de jeugd en het gewone volk.* Dit betekent dat elke groep bij zijn specifieke doelstellingen een typisch element van de salesiaanse zending insluit, ook al kan die neigen naar bijzondere vormen en modaliteiten.

3. *Het delen van de geest, van de opvoedkundige methode en van de missionaire stijl*, d.w.z. het geestelijke en pedagogische patrimonium van Don Bosco delen.
4. *Het evangelisch leven volgens de salesiaanse geest*, d.w.z. een leven in de geest van de evangelische raden als weg naar de heiligheid. Die vindt zijn concrete vorm, ofwel in de professie van de raden, eigen aan de religieuze toewijding, ofwel in de verschillende vormen van beloften of van inzet die het karakter van iedere afzonderlijke groep bepalen.
5. *Een actieve broederlijkheid* die er iedere groep toe brengt zich in verbinding te stellen en in overeenstemming en synergie samen te werken met de andere groepen van de Salesiaanse Familie.

Art. 45. Referentiepunten

Uit hoofde van hun apostolische gemeenschap die van charismatische aard is, erkennen de groepen die deel uitmaken van de Salesiaanse Familie, in de Algemeen Overste, opvolger van Don Bosco, de vader en het centrum van de eenheid van dezelfde Familie.

De Salesianen van Don Bosco dan, bijzondere erfgenamen van zijn charismatische rijkdom, dragen de verantwoordelijkheid van de animatie van de Salesiaanse Familie in haar geheel. Zij dragen inderdaad de 'verantwoordelijkheid om de eenheid van geest te bewaren, de dialoog en de broederlijke samenwerking te stimuleren voor een wederzijdse verrijking en een grotere apostolische vruchtbaarheid'. [49] Zij bewijzen derhalve een dienst, die niet behoort tot het gezag van het bestuur, maar tot de nederige en blijde toewijding van iemand die een weg van trouw aan de ontvangen genade promoot, door de communicatie te bevorderen en de realisatie samen te delen.

Art. 46. Organismen van animatie en momenten van ontmoeting

Om de regelmatige en efficiënte animatie van de Salesiaanse Familie te verzekeren beschikken we over enkele essentiële coördinatie-

organismen en bevorderen we specifieke gelegenheden tot ontmoeting.

Op lokaal, provinciaal, nationaal, regionaal en wereldvlak, wordt de eenheid en de animatie gesteund en bevorderd door de raden of de consulta's (in onze provincie BEN gebruiken we het woord 'Animatiegroep') van de Salesiaanse Familie.

De samenkomst van de consulta's op de verschillende niveaus heeft tot doel volgende objectieven te bevorderen:

1. Het bestuderen en uitdiepen van de figuur van Don Bosco, zijn leven, zijn pedagogie, zijn spiritualiteit, om altijd beter zijn apostolisch project en zijn criteria van pastoraal handelen te kennen, te begrijpen en in zich op te nemen.
2. De betekenis van toebehoren aan te scherpen, door een directe en concrete kennis van de verschillende groepen van de familie en het waarderen van hun specifieke identiteit.
3. Samenkomsten en ervaring van gemeenschappelijke vorming voorstellen.
4. De pastorale uitdagingen van de samenleving en van de Kerk leren kennen, waar de Salesiaanse Familie zich inschakelt, door mogelijke pastorale samenwerking te bestuderen, al naar gelang van de specificiteit van iedere groep en in de gemeenschap van de salesiaanse zending zelf.
5. Waar het mogelijk is iedere keer zoeken om concrete apostolische initiatieven op touw te zetten, samen gedragen door al de groepen op het terrein.

De *Wereldconsulta* komt ieder jaar samen in het Generaalat van de Salesianen. Voor het volgend pastoraal jaar stelt zij essentiële richtlijnen van animatie voor.

In de afzonderlijke regio's of provincies viert men jaarlijks de *Animatiedag van de Salesiaanse Familie* met het aanbod van betekenisvolle momenten van vorming en van uitwisseling.

Op wereldvlak viert men ieder jaar de *Spiritualiteitsdagen van de Salesiaanse Familie*. Zij vertegenwoordigen een moment van gemeenschap, van nadenken en delen, waarin men vooral de inhoud

van de *Jaarspreuk van de Algemeen Overste* wenst uit te diepen. Dit document wordt jaarlijks voorgesteld door de opvolger van Don Bosco als een uitnodiging om samen na te denken over de concrete invulling van een bijzonder aspect van de spiritualiteit en salesiaanse zending.

Art. 47. Gebed

*Vader en Leermeester van de jeugd,
Heilige Jan Bosco,
die, volgzaam aan de ingevingen van de Heilige Geest,
de schat van uw voorkeur voor de kleinen en armen
aan de Salesiaanse Familie als erfenis nagelaten hebt,
leer ons iedere dag voor hen teken en drager te zijn
van de liefde van God, door in ons hart
dezelfde gezindheid van Christus, de goede Herder,
te doen toenemen.*

*Vraag voor alle leden van uw Familie
een hart vol goedheid,
standvastigheid in het werk,
wijsheid in de onderscheiding,
moed om te getuigen van Kerkzin
en missionaire edelmoedigheid.
Bekom voor ons van de Heer
de genade trouw te zijn
aan het speciale verbond
dat de Heer met ons is aangegaan
en maak dat wij,
geleid door Maria Hulp der Christenen,
samen met de jongeren vreugdevol de weg afleggen
die naar de Liefde leidt. Amen.*

VOETNOTEN

- [1] E. VIGANÒ, *Maria rinnova la Famiglia Salesiana di Don Bosco*, in ACG n. 289, Roma 25 marzo 1978. (Maria vernieuwt de Salesiaanse Familie van Don Bosco, in AAR n. 289, Rome 25 maart 1978).
- [2] ACGS 7: Akten van het Speciaal Algemeen Kapittel 7.
- [3] Cf. VIGANÒ E., *Discorso di chiusura*, in *Atti del Convegno di studio sulla Animazione della Famiglia Salesiana*. (Roma 1980) 56. Slottoespraak, in Akten van de Samenkomst over studie van de Animatie van de Salesiaanse Familie 56.
- [4] Cf. ACGS 171.
- [5] Cf. GS 22e. Gaudium et Spes 22e.
- [6] Cf. LG 12b; AA 3c. Lumen Gentium 3c.
- [7] Cf. PC 1b.
- [8] Cf. ACGS 159.
- [9] Cf. LG 16; NAe 2-5.
- [10] Cf. GS 77-93.
- [11] Cf. MD 20 21 28-31; VC 57-58.
- [12] Cf. SRS 38.
- [13] GS 75.
- [14] ChL 42b.
- [15] Cost FMA art. 1; cf. MB X, p. 600.
- [16] Cf. LG 2-4; AG 2-4; UR 2.
- [17] Cf. LG 9b 13ab 17, 32; AA 2a; AG 2a 5, 6, 10, 35-37.
- [18] Cf. GS 11.
- [19] Cf. ACGS 163.
- [20] LG 11b.
- [21] Cf. L'enciclica *Evangelii nuntiandi* di Paolo VI e l'enciclica *Redemptoris Missio* di Giovanni Paolo II. De encycliek *Evangelii nuntiandi* van Paulus VI en de encycliek *Redemptoris Missio* van Johannes-Paulus II.

[22] G. Bosco, *Il sistema preventivo nella educazione della gioventù*, in Pietro Braido (ed.), *Don Bosco Educatore, scritti e testimonianze*, LAS, Roma 1997, p. 248ss. G. Bosco, *Het Preventief Systeem in de opvoeding van de Jeugd*, in Pietro Braido (ed.), *Don Bosco Opvoeder, geschriften en getuigenissen*, LAS, Rome 1997, E°ed., p.248vv.

[23] ChL 32.

[24] Cf. DCE 10.

[25] Cf. AA 29c; GS 22e.

[26] Cf. AG 4.

[27] MB V, p. 577; Cost SDB art. 13.

[28] Cf. MB V, p. 573

[29] RINALDI F., *Conferenze e scritti* (LDC, Leumann- Torino 1990) p. 144. *Conferenties en Geschriften*, p. 144.

[30] GIOVANNI BOSCO, Lettera a don Giuseppe Lazzerò e alla comunità degli artigiani di Valdocco, Roma 20 gennaio 1874, in *Epistolario*, vol. IV p. 208, a cura di Francesco Motto, LAS Roma 2003. Brief aan don Giuseppe Lazzerò aan de communitèit van de jongens-arbeiders van Valdocco.

[31] SAN FRANCESCO DI SALES, *Lettre à la Présidente Brulart*, Annecy, 18 febbraio 1605, in *Oeuvres*, vol. XIII, p.16.

[32] MB V, p. 367.

[33] E. VIGANÒ, *Don Filippo Rinaldi, genuino Testimone e Interprete dello«spirito salesiano»*, in ACG n. 332, Roma 5 dicembre 1989. = E. VIGANO, *Don Filippo Rinaldi, trouwe Getuige en Vertolker van de 'salesiaanse geest'*.

[34] Lettera a Vespignani. *Epistolario* Ceria III, p. 166-167; cf. anche MB XIV, p. 662.

[35] MB XIII, p. 283.

[36] Cf. Cost SDB art. 20, 34, 92.

[37] Cf. *Ibid.*, art. 98.

[38] Cf. *Ibid.*, art. 84, 87, 92.

[39] Cf. Cost FMA art. 17, 18, 44, 79, 114.

[40] Cf. *Ibid.* art. 4, 7, 11, 14, 37, 39, 44, 79, 71.

[41] *SPVA* art. 20.

[42] *Nuovo Regolamento ADMA* art. 4.

[43] Cf. *Cost SCG* art.12.

[44] Cf. *Ideario DS* art.14.

[45] *PO* 6.

[46] *Ibid.*

[47] Cf. *Ibid.*

[48] Cf. Pascual Chávez, *La Famiglia Salesiana ieri ed oggi: il seme è diventato un albero e l'albero un Bosco*, Strenna del Rettor Maggiore. Roma 2009. = *De Salesiaanse Familie gisteren en vandaag: het zaad werd een boom en de boom een bos*, Jaarspreuk van de Algemeen Overste, Rome 2009.

[49] *Cost SDB* art. 5c.

INHOUD

Voorwoord	5
-----------	---

EERSTE HOOFDSTUK

DE SALESIAANSE FAMILIE IN DE KERK

Art. 1	Charismatische en spirituele ervaring van de stichter	8
Art. 2	Ontwikkeling van de familie	9
Art. 3	Institutionele vorm	10
Art. 4	Eenheid en verscheidenheid	11
Art. 5	Het mysterie van de Drievuldigheid, bron van gemeenschap	12
Art. 6	In de gemeenschap van de Kerk	13
Art. 7	Voor een nieuw christelijk humanisme	14
Art. 8	De kostbare bijdrage van de vrouw	16
Art. 9	Naar nieuwe vormen van solidariteit	17
Art. 10	In de uitwisseling van gaven	18
Art. 11	Met Maria in huis	19
Art. 12	Met verwijzing naar Don Bosco	20
Art. 13	De Algemeen Overste in de Salesiaanse Familie	21

TWEEDE HOOFDSTUK

DE ZENDING VAN DE SALESIAANSE FAMILIE

Art. 14	Charismatische zending in de Kerk en voor de Kerk	23
---------	---	----

Art. 15 Apostolische Familie	24
Art. 16 'De zending naar de jongeren, het gewone volk en de missie'	25
Art. 17 Dienst aan het evangelie	27
Art. 18 In nieuwe religieuze en culturele contexten	28
Art. 19 Gemeenschap en samenwerking in de zending	31
Art. 20 Autonomie en originaliteit van iedere groep	32
Art. 21 Apostolische medeverantwoordelijkheid	32

DERDE HOOFDSTUK

DE SPIRITUALITEIT VAN DE SALESIAANSE FAMILIE

Art. 22 Horizonten van de apostolische spiritualiteit van de S.F.	33
Art. 23 Samenwerken met God de Vader	35
Art. 24 Leven vanuit de gezindheid van Christus	36
Art. 25 Gehoorzaam aan de Geest	37
Art. 26 Gemeenschap en zending in de Kerk	38
Art. 24 De spiritualiteit van het alledaagse	39
Art. 24 De 'contemplatie in het werk' van Don Bosco	40
Art. 24 Dynamische apostolische liefde	41
Art. 30 Genade van eenheid	42
Art. 31 Voorliefde voor de jongeren en inzet voor de volksklasse	43
Art. 32 De salesiaanse hartelijkheid	44
Art. 33 Optimisme en blijdschap in de hoop	45

Art. 34 Werk en matigheid	47
Art. 35 Initiatief en flexibiliteit	48
Art. 36 De geest van het salesiaans gebed	48
Art. 37 Maria Hulp der Christenen, Leermeesteres van de apostolische spiritualiteit	49

VIERDE HOOFDSTUK

VORMING IN GEMEENSCHAP EN ZENDING

IN DE SALESIAANSE FAMILIE

Art. 38 Kennis van de specifieke identiteit	51
Art. 39 Gedeelde vorming	52
Art. 40 Inschakeling in de verschillende contexten	53
Art. 41 Methodologie in de samenwerking	54
Art. 42 Rol van de priester in de Salesiaanse Familie	55

VIJFDE HOOFDSTUK

SAMENSTELLING EN ANIMATIE VAN

DE SALESIAANSE FAMILIE

Art. 43 Een Familie in groei	56
Art. 44 Een open Familie	56
Art. 45 Punten van referentie	59
Art. 46 Organismen van animatie en momenten van ontmoeting	59

Art. 47 Gebed

61

Voetnoten

62